

Opinnäytetyö

Liiketalouden koulutusohjelma

Juridiikka

2015

Seikko Vennelä

KIELELLISET ONGELMAT RIKOSASIAN KIRJALLISESSA MENETTELYSSÄ

Haastemiehen näkökulmasta

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalous | Juridiikka

2015 | 62 sivua

Liisa Sippel

Seikko Vennelä

KIELELLISET ONGELMAT RIKOSASIAN KIRJALLISESSA MENETTELYSSÄ HAASTEMIEHEN NÄKÖKULMASTA

Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja EU:n ns. tulkkausdirektiivissä otetaan kantaa vastaajan kielellisiin oikeuksiin. Suomessa oikeudenkäynnissä käytettävästä kielestä säädetään rikosasioiden oikeudenkäynnistä annetun lain 5 a luvussa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, toteutuvatko rikosasian kirjallisessa menettelyssä vastaajan kielelliset oikeudet silloin, kun vastaaja on muun kuin suomen- tai ruotsinkielinen, tai saamenkielisillä alueilla saamenkielinen, sekä onko kirjallinen menettely tällöin EIS 6 artiklan määritelmän mukaisesti oikeudenmukainen oikeudenkäynti. Tutkimusongelmaa pohditaan haastemiehen näkökulmasta.

Vieraskielisellä henkilöllä on lähtökohtaisesti huonompi asema ymmärtää oikeusprosessia, sillä Suomessa oikeudenkäynnin kieli on suomi tai ruotsi. Lisäksi vieraskielisellä henkilöllä saattaa olla huonompi käsitys Suomen oikeusjärjestelmästä ja rikosasian kirjallisesta käsittelyprosessista. Opinnäytetyössä tutkitaan tulkkausdirektiivin myötä muuttunutta lainsäädäntöä ja pyritään antamaan vastauksia muun muassa siihen, mitä asiakirjoja tai niiden osia tulisi pitää sellaisessa määrin olennaisina, että ne tulisi kääntää tai tulkata vastaajalle. Tulkkaus- ja kääntämisvastuu sekä sen valvonta rikosasian kirjallisessa menettelyssä saattaa viimekädessä jäädä haastemiehen vastuulle ja tämän tulee tietää, mikä on se riittävä tulkkauksen ja kääntämisen taso, mitä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osalta vaaditaan.

Opinnäytetyötä varten on haastateltu Varsinais-Suomen käräjäoikeuden haastemiehiä, tuomareita, kärjäsihteeriä, poliisin edustajaa sekä kahta haastemiesten esimiestä. Haastatteluiden perusteella pyrittiin selvittämään rikosasioiden kirjallisen menettelyprosessin nykytilanne ja verrata niitä lain tavoitteisiin. Haastattelut osoittivat, että haastemiehet pitivät lainsäädännön vaatimuksia epäselvinä, tällä hetkellä on käytössä erilaisia toimintatapoja. Nähtiin, että yhtenäiselle ohjeistukselle ja lisäkoulutukselle on tarvetta. Opinnäytetyön johtopäätöksenä rikosasian kirjallisen menettelyn haasteasiakirjat tulisi uudistaa helppolukuisemmaksi ja vieraskielisen vastaajan osalta tulisi harkita menetelmän käyttöä kokonaisuudessaan.

ASIASANAT:

Kirjallinen menettely, laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, lakiuudistus, prosessinkuvaus, kielilaki, vieraskielinen vastaaja, haastemies

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business Administration | Law

2015 | 62 pages

Liisa Sippel

Seikko Vennelä

LANGUAGE PROBLEMS IN THE WRITTEN PROCEEDING IN A CRIMINAL CASE FROM THE PERSPECTIVE OF A SUMMONER

The European Convention on Human Rights and EU's so-called interpretation directive addresses the basic linguistic rights of the defendant. In Finland the language that's used in criminal proceedings is stated in the law on criminal procedure (ROL 5 a). The aim of this study was to investigate, if the linguistic rights of a non native language speaking defendant are realized in the written proceeding of a criminal case and is it in this case a fair trial as defined in the the article 6 of the ECHR. In this thesis a non native language speaker means a person who is not Finnish or Swedish speaking, or in the Sami areas a Sami speaking. The research problem is investigated through a summoners point of view.

A non native person in principle has a poorer position in understanding the judicial process, as the language used in the court is Finnish or Swedish. In addition, a foreign person may have a worse understanding of the Finnish legal system and it's criminal proceedings process. This thesis examines how the interpretation directive changed the states legislation and seeks to provide answers to what documents or parts of them should be regarded essential and to what extent should they be translated or interpreted to the defendant. In the written proceeding of a criminal case, the responsibility of interpretation and translation may ultimately remain with the summoner who should know what is the adequate level for interpretation and translation that a fair trial requires.

For this thesis summoners, judges and legal secretaries of the district court of Finland Proper, as well as a representative from the police and two superiors to the summoners were interviewed. The interviews sought to find out the current situation of the written proceeding and to compare that to the objectives of the law. The interviews showed that the summoners considered that the requirements of the legislation were unclear, currently there were different approaches to the subject. It was pointed out, that there is a need amongst summoners for coherent guidance and further education. The conclusion of the thesis is that the documents of the written proceeding of a criminal case should be reformed or updated and in the case of a non native language speaking defendant the use of the written proceeding should be considered as a whole.

KEYWORDS:

Written procedure, criminal procedure act, legislative reform, process decretion, language act, foreign defendant, summoner

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET	6
1 JOHDANTO	7
2 OIKEUDENKÄYNNIN KIELI JA TULKKAUS	9
2.1 Tulkkausdirektiivi ja hallituksen esitys 63/2013	9
2.2 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 6a luku 426/2003	10
2.3 Muita oikeudenkäynnin kieleen vaikuttavia lakeja	11
2.4 Tulkkauksen muodot	11
3 KIRJALLINEN MENETTELY RIKOSASIOISSA	13
3.1 Taustoja sekä tavoitteita kirjallisesta menettelystä	13
3.2 Kirjallisen menettelyn rikosasian käsittelyjärjestyksen vaiheet	15
3.3 Kirjallinen menettelyn edellytykset ja päätös sen käyttämisestä	18
3.4 Kokemuksia kirjallisesta menettelystä	19
4 OIKEUDENKÄYNNIN KIELTÄ JA TULKKAUSTA KOSKEVIEN SÄÄDÖSTEN VAIKUTUS KIRJALLISESSA MENETTELYSSÄ	22
4.1 Vaatimukset ja tavoitteet	22
4.2 Haastemiehen tehtävät rikosasian kirjallisessa menettelyssä	23
4.3 Tiedoksiantaminen vieraskieliselle	23
5 HAASTATELUTUTKIMUS	25
5.1 Tavoitteet ja aineiston käsittely	25
5.2 Oma pohdinta haastattelututkimuksesta	26
6 HAASTATELUT	27
6.1 Nykytila ja vertailu lain tavoitteisiin	27
6.1.1 Käräjätuomareiden haastattelut	27
6.1.2 Käräjäsihteerin haastattelu	29
6.1.3 Haastemiesten ja haastemiesten esimiesten haastattelut	30
6.1.4 Poliisin haastattelu	33
6.1.5 Muut lähteet	34
6.2 Epäkohtien huomioiminen ja vaikutusten pohdinta	34
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	38

LÄHTEET

43

LIITTEET

Liite 1: Haastattelulomakkeet

Liite 2: Esimerkkivastaajan haaste kirjallisen menettelyn rikosasiassa

Liite 3: Ehdotus uudeksi tiedoksiantotodistukseksi

KUVIOT

Kuvio 1: Rikosasian käsittelyjärjestys

15

Kuvio 2: Kirjallinen menettely

17

KÄYTETYT LYHENTEET

EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
ETL	Esitutkintalaki
EV	Eduskunnan vastaus
HE	Hallituksen esitys
HM	Haastemies
HO	Hovioikeus
Kielil	Kielilaki
KKO	Korkein oikeus
LaVM	Lakivaliokunnan mietintö
KO	Käräjäoikeus
PeVL	Perustuslakivaliokunnan lausunto
PL	Suomen perustuslaki
ROL	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa
Tulkkausdirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisessa menettelyssä.

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui kirjallinen menettely rikosasioissa silloin, kun vastaajana vieraskielinen. Tässä opinnäytetyössä vieraskielisellä tarkoitetaan muuta kuin suomen- tai ruotsinkielistä tai saamenkielisillä alueilla saamenkielistä henkilöä. Aihetta tutkitaan haastemiehen näkökulmasta. Joulukuussa 2013 muuttuneen oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun johdosta saattaa ilmetä oikeusturvaongelmia silloin, kun prosessin osapuolena on vieraskielinen vastaaja, jolla ei ole kansalliskielten, eli suomen, ruotsin tai saamen kielen taitoa ja asia ratkaistaan kirjallisessa menettelyssä.

Ajatus opinnäytetyön tekemiselle aiheesta tuli Varsinais-Suomen käräjäoikeuden käräjätuomari Pekka Määtältä, jonka mielestä aihetta ei ollut riittävästi vielä käsitelty. Työskennellessäni haastemiehenä Varsinais-Suomen käräjäoikeudessa olemme kollegojeni kanssa usein pohtineet kirjallisen menettelyn rikosasian tiedoksiannossa ilmeneviä kieliongelmia ja sen merkitystä yksilön oikeusturvan kannalta. Aihe olikin mielenkiintoinen, sillä se on ajankohtainen ja vaikuttaa olennaisesti haastemiesten työntekoon.

26.10.2010 Euroopan parlamentti ja neuvosto antoi direktiivin 2010/64/EU oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä, ns. tulkkausdirektiivin. Direktiivissä katsottiin, että oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä tulisi säätää unionin laajuisesti. Olennaisin osin tulkkausdirektiivin implementointi tapahtui muuttamalla rikosasioiden oikeudenkäynnistä annetun lain 6 a lukua, joka käsittelee oikeudenkäynnin kieltä ja tulkkausta.

Tulkkausdirektiivin ja ROL 6 a-luvun mukaan keskeiset asiakirjat tulisi kääntää tai tulkata vastaajalle. Opinnäytetyössä tutkitaan, mitä tällä vaatimuksella tarkoitetaan sekä pyritään selvittämään, mitkä ovat nämä keskeiset asiakirjat tai asiakirjojen osat, jotta voitaisiin vähentää tulkinnanvaraisia tilanteita siitä, milloin asiakirjat tulisi kokonaisuudessaan käännättää asiakkaan ymmärtämälle kielelle ja milloin pelkkä suullinen läpikäyminen asiakirjan olennaisista osista riittää.

Opinnäytetyössä on tarkoitus tutkia haastemiehen näkökulmasta myös kirjallisen menettelyn soveltuvuutta kokonaisuudessaan silloin, kun vastaajana on henkilö, joka ei hallitse oikeuden käsittelykielenä käytettäviä suomea, ruotsia tai saamenkielisiä alueilla saamea. Ongelmaa tulee lähestyä niin ilmiselvän kielellisten ongelmien tutkimisen kannalta kuin pohtia asiaa myös siltä kannalta, että ulkomaalaisen käsitys Suomen oikeusjärjestelmästä saattaa olla huonompi kuin Suomen kansalaisella ja tämä voi vaikuttaa siihen arviointiin, jota tulee lain mukaan käyttää harkittaessa olennaisuutta käännöstyössä. Opinnäytetyön tavoitteena on vähentää tämän olennaisuuden vaatimuksen aiheuttamaa tulkinnanvaraisuutta.

Opinnäytetyö rakentuu niin, että alussa kuvataan ROL 6 a-lukua soveltuvin osin, minkä jälkeen seuraa vastaavanlainen osa kirjallista menettelyä säätelevän lain (ROL 5a) osalta. Tämän jälkeen tarkastellaan, miten ROL 6 a-luvun pykälät soveltuvat kirjalliseen menettelyyn. Sitä seuraa opinnäytetyön empiirinen osuus eli haastattelututkimus, joka alkaa haastattelun kuvauksella päättyen vastauksiin ja näiden analysointiin. Viimeisenä seuraa luku, jossa verrataan haastatteluun saatuja tuloksia lain ja sen esitöiden tavoitteisiin.

Rikosasioiden kirjallista menettelyä on tutkittu useissa opinnäytetöissä ja tutkielmissa sekä siitä on paljon kirjoitettua tietoa oikeuskirjallisuudessa. Lisäksi oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on tehnyt seurantatutkimuksen kirjallisesta menettelystä vuonna 2010, kun menettely oli ollut käytössä kolme vuotta. Myös tulkkausdirektiivin mukaisesti uudistettua lakia oikeudenkäynnin kielestä ja tulkkauksesta on tutkittu, mutta näiden kahden vaikutusta toisiinsa ei. Oikeusturvan toteutumista ei voida todeta suoraan tilastollisesti eikä lähdekirjallisuutta tutkimalla. Tästä johtuen opinnäytetyön tekemisen aikana on haastateltu kirjallisen menettelyn kanssa toimivia tahoja eri portaissa, poliisissa sekä käräjäoikeudessa.

2 OIKEUDENKÄYNNIN KIELI JA TULKKAUS

Tulkkausdirektiivissä säädetään, että jäsenmaiden tulisi saattaa direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöään ja saatettava direktiivin noudattamiseen edellyttävät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 27.10.2013. (EU 2010/64/EU). Direktiivi sai lähtösäyöksensä jo 15. päivänä lokakuuta 1999 Tampereella Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan päätelmien mukaisesti, joiden mukaan haluttiin lisätä EU:n valtioiden oikeudellista yhteistyötä ja painotettiin vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta (EU 2010/64/EU).

Oikeudenkäynnin kieleen ja tulkkaukseen liittyvät tavoitteet toimeenpantiin muun muassa uudistamalla ROL 6a lukua hallituksen esityksen 63/2013 mukaisesti. Myös tiettyihin esitutkintalain pykäliin tuli uudistuksia hallituksen esityksen myötä.

Suomessa oikeus käyttää omaa kieltään tuomioistuimessa turvataan perustuslain 17 §:ssä. Oikeudenkäynnin kielestä ja tulkkauksesta säädetään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6a luvussa.

2.1 Tulkkausdirektiivi ja hallituksen esitys 63/2013

Tulkkausdirektiivin ja sen johdosta hallituksen esityksen HE 63/2013 tavoitteina oli muun muassa parantaa sellaisten rikoksista epäiltyjen ja syytettyjen asemaa, jotka eivät ymmärrä tai puhu oikeudenkäynnissä käytettävää kieltä. Direktiivillä määritetään tulkkaus- ja käännösoikeuksien vähimmäisvaatimukset, tavoitteena on taata tasavertainen puolustautumisoikeus EU:n alueella. Oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan määräyksiin oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä. Tulkkausdirektiivi tukee ihmisoikeussopimuksen rikosoikeudellisia vähimmäisvaatimuksia. (Tulkkaustyöryhmä 2012, 12; Palmu, S. 2014, 4)

Rikosasiassa asianosaisella on aina oikeus maksuttomaan tulkkaukseen, joka tuomioistuimen on järjestettävä kutsumalla paikalle tulkki, ellei oikeus itse huo-

lehti tulkkauksesta (ROL 6a:2.3; KielilL 18.1 §; Fredman, M. 2013, 428; Frände, D. ym. 2012, 231).

2.2 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 6a luku 426/2003

Rikosasian vastaajan kielellisistä oikeuksista oikeudenkäynnissä säädetään oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997; ROL) 6a luvussa. Tuomioistuimessa käsittelykielenä on käytettävä joko suomea tai ruotsia (ROL 6 a 1 §). Luvun 2 §:n 1 ja 2 momentissa on suomen-, ruotsin- ja saamenkielisten osalta viittaussäännökset kielilain (423/2003) ja saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetun lain (516/1991) säännöksiin.

Muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä vastaajalla ja asianomistajalla syyttäjän ajamassa rikosasiassa on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen rikosasian käsittelyssä. Tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava tulkkauksesta tai tulkin kutsumisesta ja tuomion sekä päätöksen käännöksestä. (ROL 6 a 2 §)

Vastaajalla on oikeus saada maksuton kirjallinen käännös haastehakemuksesta tai tuomiosta häntä koskevilta osin, sekä muusta rikosasiassa tehtävästä päätöksestä, muusta asiakirjasta tai sen osasta. Asiakirjan suullinen kääntäminen on mahdollista, mikäli asianosaisen oikeusturva ei edellytä kirjallista käännöstä. Pykälässä tuomioistuin velvoitetaan huolehtimaan siitä, että vastaaja saa tiedot oikeudestaan käännökseen, tarvittaessa vastaajalta täytyy varmistaa tämän halu saada käännöksiä. Ainoastaan jos vastaaja luopuu oikeudestaan käännökseen, voidaan se jättää antamatta. (ROL 6 a 3 §)

Tulkin käytöstä oikeudessa, tai mikäli haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja, näiden osa tai yhteenveto on käännetty suullisesti istunnossa tai vastaaja on luopunut oikeudestaan käännökseen, tulee tehdä merkintä pöytäkirjaan, tuomioon tai päätökseen. (ROL 6 a 4 §)

Tulkkina tai kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. (ROL 6 a 6 §)

2.3 Muita oikeudenkäynnin kieleen vaikuttavia lakeja

Kielilain tarkoituksena on turvata perustuslaissa säädetty jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia.

Perustuslain 17 §:ssä säädetään oikeudesta omaan kieleen ja kulttuuriin. Pykälän 2 momentin mukaan jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada toimituskirjansa tällä kielellä, turvataan lailla. Pykälän 3 momentissa säädetään saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa ja viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeuksista. Kielellisten perusoikeuksien toteuttamisesta säädetään tarkemmin kielilaissa (423/2003) ja saamen kielilaissa (1086/2003).

2.4 Tulkkauksen muodot

Tulkkauksesta on olemassa eri lajeja jotka jaotellaan toimintaympäristönsä perusteella, jossa tulkkaukset tapahtuu. (Isolahti 2013, 83). Haaste- ja kirjallisen menettelyn suostumisasiakirjan kääntämistä asiakkaalle, jolloin osa käännettävästä sisällöstä on valmiina tekstimuotoisena asiakirjassa ja osa asiakirjan sisällöstä käydään ainoastaan läpi lähes otsikkotasoisena kutsutaan prima vista -tulkkaukseksi. Prima vista -tulkkaukset tarkoittaa tulkkaukset, jolloin tulkataan kirjallinen asiakirja suullisesti, tämä on tulkkauksen ja kääntämisen välimuoto (Isolahti 2013, 82). Tulkkaukset on puheviestintää, jossa puhetta välitetään kielestä toiseen (SKTL 2015). Vaikkakin tulkkaukset tavallisesti käsitetään puhuttujen kielten välillä tapahtuvaksi viestinnäksi, tulkkaukset kuitenkin voi tapahtua kirjoitetun tai muun visuaalisen ja puhuttujen kielten muotojen välillä. (Isolahti 2013, 82).

Tulkkauksen määrittely ei kuitenkaan ole yhdenmukaista, Isolahden mukaan suomenkielisessä kirjallisuudessa on ristiriitaisuuksia tulkkauksen lajien jaotellussa. Asioimistulkkaukset on käsitelty mm. Sini-Tuulia Lehtisen kirjoituksessa tarua ja totta tulkkauksesta, Irmeli Helinin ja Hilikka Yli-Jokipiin teoksessa Kohteenä käännös (2008), jossa Lehtisen mukaan kaikki muu tulkkaukset konferenssi-

tulkkausta lukuun ottamatta on asioimis- ja neuvottelutulkkausta. Satu Leinonen on määritellyt asioimistulkkauksen kirjoituksessaan Asioimistulkkaus - paljon muutakin kuin asioimisen tulkkausta, Riitta Oittisen ja Pirjo Mäkisen teoksessa Alussa oli käänös (2001), että asioimistulkkaus on ainoastaan (suomalaisen) "viranomaisen ja maahanmuuttajan, pakolaisen tai muun ulkomaalaisen henkilön välistä keskustelun, neuvottelun tai kuulustelun tulkkausta" (Leinonen 2001, 294).

Isolahden mukaan englanninkielisessä kirjallisuudessa asioimistulkkaus määritellään lähinnä viranomaisen ja yksityishenkilön välisen suoran keskustelun tulkkaukseksi (Isolahti 2013, 82).

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton 30.5.2013 antaman uudistetun asioimistulkkin ammattisäännösten mukaan asioimistulkkaus on "viranomaisen, yhteiskunnan virallisen instituution tai jonkin muun tahon ja yksilön tai pienehkön ryhmän välisen dialogin tulkkausta. Tässä säännöstyössä tulkilla tarkoitetaan koulutettua ja/tai kokenutta ammattilaista ja tulkkauksen asiantuntijaa, joka on tulkkaustilanteessa täysin puolueeton ja riippumaton." (SKTL, 2013).

3 KIRJALLINEN MENETTELY RIKOSASIOISSA

Kirjallinen menettely rikosasioissa otettiin käyttöön vuonna 2006. Kirjallisessa menettelyssä keskeisintä on se, ettei menettelyssä järjestetä lainkaan suullista pääkäsittelyä. Edellytysten täytyessä asia voidaan ratkaista kirjallisen aineiston perusteella ns. kansliakäsittelyssä. Menettelyn etuna on se, ettei syyttäjää, vastaajaa tai asianomaisia tarvitse kutsua paikalle, eikä järjestää istuntopaikkaa (Linna 2012, 140).

Vastaajan tunnustaessa tekonsa esitutkinnassa ja suostuessa kirjalliseen menettelyyn voi kärjätuomari harkita asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä, mikäli myös muut ROL 5 a -luvun ehdot täyttyvät. Tällöin vastaajaa haastettaessa häneltä usein kysytään suostumuksesta ja häntä pyydetään allekirjoittamaan tunnustus- ja suostumuslomake tai vaihtoehtoisesti häntä pyydetään palauttamaan allekirjoitettu tunnustus- ja suostumuslomake määräpäivään mennessä.

3.1 Taustoja sekä tavoitteita kirjallisesta menettelystä

Hallituksen esitys HE 271/2004 pitää sisällään kirjallisen menettelyn käyttöönoton ns. summaarisen prosessin tiettyjen rikosasioiden käsittelyssä. Esityksen mukaan pääkäsittelyjen peruuntumisten määrä sekä niiden vaatimat voimavarat yhdistettynä pitkiin käsittelyaikoihin olivat syitä, joiden perusteella kirjallinen menettely haluttiin mahdollistaa rikosasioiden käsittelyssä.

Muutoksenhakutuomioistuimet ovat suhtautuneet myönteisemmin kirjalliseen menettelyyn, sillä se vaatii tuomioistuimelta vähemmän resursseja kuin suullinen pääkäsittely. Istuntokäsittelystä aiheutuu asianosaisille yleensä enemmän ajanhukkaa ja kustannuksia kuin kirjallisesta menettelystä, joka on yleisesti yksinkertaisempi menettelytapa. (Frände ym. 2012, 173-174).

Hallituksen esityksen keskeisimpänä tavoitteena oli kehittää rikosasioiden käsittelyä kärjäoikeuksissa, jotta oikeudenkäynneistä voitaisiin muodostaa nykyistä

joutuisampia, tarkoituksenmukaisempia ja halvempia. Esityksen mukaisesti tavoitteeseen pyrittiin asianosaisten oikeusturvasta tinkimättä, voitiin sanoa tavoitteena olleen nykyistä tehokkaampi prosessi rikosasioissa. (Hallituksen esitys 271/2004, 22; Käpylä 2009, 13).

Hallituksen esitystä 271/2004 valmistelleen rikosprosessin tarkistamistyöryhmä teki arvion, että käräjäoikeuksissa käsiteltävistä rikosjutuista 30-40 % voisi tulla käsitellyksi kirjallisessa menettelyssä tai ainakin kuulua sen piiriin. Vuosituhannen alun juttumäärissä tämä tarkoittaisi noin 21 000–28 000 jutun käsittelyä ilman pääkäsittelyä. Arviota pidettiin varovaisena ja työryhmä lausui, että ei voida lopulta tietää, kuinka moni vastaaja suostuu asian käsittelyyn ilman pääkäsittelyä. Koska menettelyssä sovellettavat jutut ovat yksinkertaisia, arvioitiin että suullisessa pääkäsittelyssä tällaisia juttuja voitaisiin käsitellä keskimäärin kymmenen kappaletta istuntopäivänä. (Rikosprosessin tarkistamistyöryhmä 2003:11, 51).

Hallituksen esityksessä 271/2004 toteutuvaksi arvioidut säästöt ilmoitettiin henkilötöyvuosissa, joiden laskennallisena perusteena käytettiin istuntopäivien vähenemisestä tehtyä arviota. Esityksessä arvioitiin säästyvän syyttäjäportaassa 11-16 henkilötöyvuotta, käräjätuomarien ja käräjäsihteerien osalta 5-8 henkilötöyvuotta. Käräjätuomarien luvuissa otettu laskuihin otettiin mukaan soveltuvia juttuja istuvat notaarit ja käräjäviskaalit.

Syyttäjien osalta laskentaan on otettu huomioon aika, joka syyttäjältä kuluu juttuihin perehtymiseen ennen istuntopäivää. Muutoksenhaun osalta on laskettu lisäsäästöjä syntyvän siitä, että vastaajat voivat käytännössä valittaa ainoastaan rangaistuksen mittaamisesta. Tämän luonteinen asia käsitellään myös pääsääntöisesti hovioikeudessa kirjallisesti (Rikosprosessin tarkistamistyöryhmä 2003:11, 51; Hallituksen esitys 271/2004, 32), lisäksi oletetaan muutoksenhaun tarpeen vähenevän, sillä vastaaja on tunnustanut teon jo esitutkinnassa sekä haasteen saamisen yhteydessä ja suostunut kirjalliseen menettelyyn. (Hallituksen esitys 271/2004 s. 32).

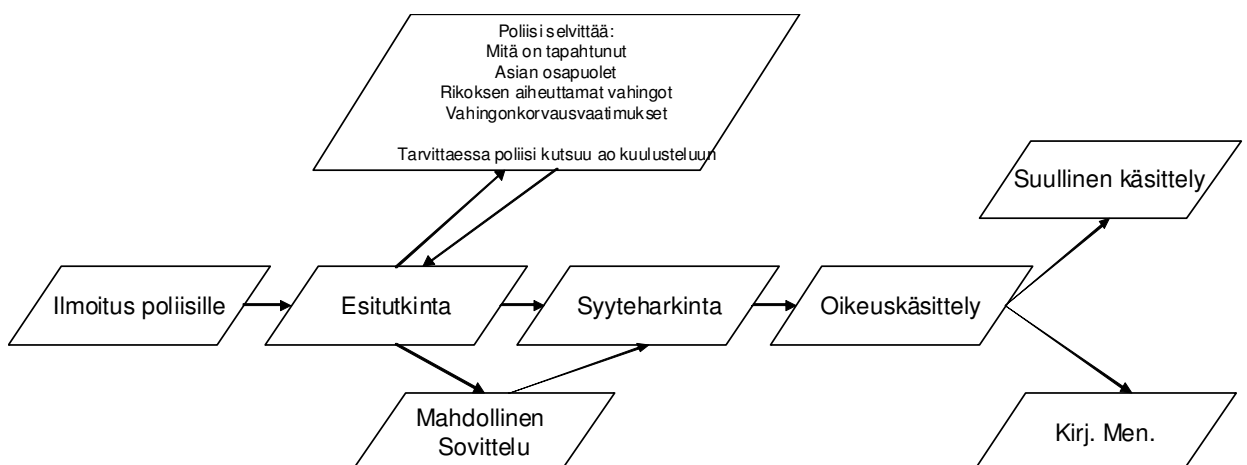
3.2 Kirjallisen menettelyn rikosasian käsittelyjärjestyksen vaiheet

Kirjallista rikosasian käsittelyä ei Tuula Linnan mukaan (Linna 2012, 142) voida nimittää summaariseksi, sillä käsillä ei ole muodollista ratkaisua. Sen sijaan riita-asiassa vastaajan passiivisuuden perusteella voidaan antaa yksipuolinen tuomio. Rikosasiassa käsittelevä tuomari tutkii kansliakäsittelyssä asiaa virka-huoneessaan. Rikosasiassa tunnustuksella on merkitys huomattavana osana näyttöä. Annetun kirjallisen tunnustuksen ja muun kirjallisen oikeudenkäyntimateriaalin perusteella tuomari päättää, mitä asiassa on pidettävä totena (Linna 2012, 142).

On otettava kuitenkin huomioon, että epäily vastaajan tunnustuksen aitoudesta, toisin sanoen hänen tunnustuksestaan huolimatta olemassa oleva epäily vastaajan syyllisyydestä, epäily esitutkimateriaalin puutteellisuudesta tai muu ilmennyt tarve suullisen pääkäsittelyn järjestämiselle voivat rajoittaa kirjallisen menettelyn käyttöä (Jokela 2008, 454; Kairesalo 2009, 12).

Pelkästään vastaajan erimielisyys asianomistajan mahdollisesti esittämiin korvausvaatimuksiin, tai syyttäjän ja asianomistajan rangaistusvaatimuksiin ei vielä sinällään aiheuta estettä kirjallisen menettelyn käytölle (Linna 2012, 142; Jokela 2008, 454).

Kuvio 1. Rikosasian käsittelyjärjestys (lähteenä käytetty Oikeusministeriö 2010, Poliisi 2015)

Poliisi- tai muun esitutkintaviranomaisen esitutkintaprosessi

Poliisin tulisi pyrkiä tunnistamaan kirjalliseen menettelyyn soveltuvat jutut mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, koska menettelyn käyttäminen vaatii suostumukset vastaajilta ja asianomistajilta (Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke 2013, 12 & ROL 5a).

Syyttäjän suorittama syyteharkinta

Syyttäjä esittää soveltuvan asian kirjalliseen menettelyyn. Kaikki asiaryhmät, jotka voidaan kirjallisesti käsitellä, voidaan syyttäjän puolesta tapauskohtaisen harkinnan perusteella esittää käsiteltäväksi kirjallisessa menettelyssä. Syyttäjän kanta soveltuvuudesta merkitään käräjäoikeuteen toimitettavalle infolehdele. (Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke 2013, 13).

Tuomioistuinkäsittely

Juttu jaetaan jako-ohjeiden mukaisesti puheenjohtajalle, joka tekee päätöksen käsittelytavan valinnasta. Mikäli asia täyttää ROL 5a luvun 1 § mukaiset kirjallisen menettelyn kriteerit, voi puheenjohtaja tehdä valinnan asian käsittelystä kirjallisessa menettelyssä.

Asiakirjojen laadinta

Sihteeri laatii asiakirjat ja sopii määräpäivistä tuomarin kanssa. Määräpäivien suhteen on olemassa erilaisia toimintatapoja, osalla tuomareista on etukäteen päätetyt määräpäivät kirjallisen menettelyn jutuille, osa sovittaa ne tapauskohtaisesti.

Tuomio

Mikäli vastaaja ei ole peruuttanut suostumustaan ratkaisuaankohtaan mennessä, langettaa asian ratkaiseva tuomari tuomion kirjallisen näytön perusteella. Tuomio annetaan sinä ajankohtana joka on haasteessa ilmoitettu. Tuomio lähetetään muutoksenhakuohjeineen vastaajalle heti sen antamisen jälkeen vastaa-

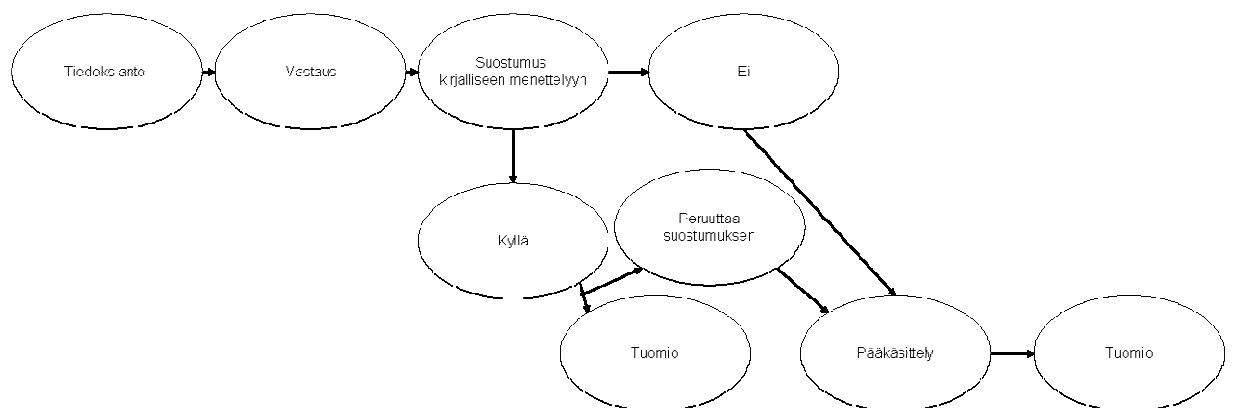
jan viimeksi ilmoittamaan osoitteeseen. Tuomio on myös luettavissa kärjäoikeuden kansliassa sen antohetkestä lähtien.

Tiedoksiantaminen

Haasteasiakirjojen tiedoksianto on haastemiehen ydintehtävä, josta säädetään haastemieslaissa ja erikseen haastemiesasetuksessa. Silloin kun on todennäköistä, että tiedoksianto ei onnistu postitse, kärjäoikeuden haastemies suorittaa tiedoksiannon asianosaiselle. Rikosasioissa tiedoksiannon suorittaa yleensä muutenkin haastemies. (Oikeusministeriö 2013).

Kirjallinen menettely tiedoksiannosta tuomioon on ymmärrettävissä kuvion 2 avulla

Kuvio 2. Kirjallinen menettely (muokattu lähteestä Seppälä, S 2009, 37)

Tiedoksiannon yhteydessä vastaajaa kehoitetaan määräajan puitteissa ilmoittamaan tunnustamisestaan ja suostumuksestaan kirjalliseen menettelyyn sekä luopumisestaan oikeudesta suulliseen käsittelyyn. Tunnustus- ja suostumuslomake suositellaan täytettäväksi heti tiedoksiannon yhteydessä, vaikka usein tiedoksiannon mukaan liitetään palautuskuori, josta postimaksut on maksettu. Tiedoksianto sisältää tarvittavat lomakkeet. Mikäli vastaaja ilmoittaa suostuvansa kirjalliseen menettelyyn määräajassa eikä ennen tuomion antohetkeä peruuta tunnustustaan tai suostumustaan, pääkäsitelyä ei pidetä, vaan asia ratkaistaan kirjallisen näytön perusteella. (Seppälä 2009, 37-38; ROL 5a).

Haastemies tiedustelee tiedoksiannon yhteydessä vastaajan kantaa syytteessä kuvatun teon tunnustamiseen, suostumiseen kirjalliseen menettelyyn ja luopu-

miseen oikeudestaan suulliseen käsittelyyn. Lisäksi kysytään vastaajan tulotiedot ja huollettavien määrä. (Seppälä 2009, 38; Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke 2013, 17).

Haastemies ei yleensä itse voi valita missä tiedoksianto toteutuu, vaan tiedoksianto saattaa toteutua vastaajan haluamassa paikassa ja ajankohtana. Olosuhteet saattavat vaikuttaa tiedoksiantotapahtumaan, rakennuksen seinää vasten sateessa suoritettu tiedoksianto on mahdollista. Koska kirjallisen menettelyn tiedoksiantamiseen liittyy useita määräpäiviä ja muita vastaajalle ohjeistettavia asioita, tulee tiedoksiantotehtävää suorittaessa olla tarkka ja huolehtia, että vastaaja ymmärtää kaikki asian käsittelyyn liittyvät olennaiset seikat. (Seppälä 2009, 38).

Vastaaja voi peruuttaa joko haastetilanteessa antamansa tai myöhemmin kirjallisesti ilmoittamansa tunnustuksen ja suostumuksen kirjalliseen menettelyyn tuomion antohetkeen asti. Siitä johtuen harkitsematta annettu tunnustus ja suostumus ei vaaranna vastaajan oikeusturvaa. Haastemiehen tulee ilmoittaa vastaajalle mahdollisuudesta peruuttaa tunnustus. (Seppälä 2009, 38).

3.3 Kirjallinen menettelyn edellytykset ja päätös sen käyttämisestä

ROL 5 a -lain mukaan asia voidaan ratkaista pääkäsittelyä toimittamatta kirjallisessa menettelyssä viiden edellytyksen täytyessä:

- 1) mistään syyttäjän syytteessä tarkoitetusta yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta; (13.5.2011/455)
- 2) vastaaja tunnustaa syyttäjän syytteessä kuvatun teon sekä käräjäoikeudelle antamallaan nimenomaisella ilmoituksella luopuu oikeudestaan suulliseen käsittelyyn ja suostuu asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä; (13.5.2011/455)
- 3) vastaaja on teon tehdessään ollut täysi-ikäinen;
- 4) asianomistaja on esitutkinnassa tai kirjallisesti myöhemmin ilmoittanut, ettei vaadi pääkäsittelyn toimittamista; ja

5) pääkäsittelyn toimittaminen on asian selvitettyyn tilaan nähden myös kokonaisuutena arvioiden tarpeetonta

(ROL 5 a -luvun 1 §)

Mikäli kaikki edellä mainitut viisi edellytystä täyttyvät, on kirjallinen menettely käytettävissä. Kirjallisessa menettelyssä ei voida tuomita ankarampaa rangaistusta kuin yhdeksän kuukautta vankeutta. Tämä rajaa käytännössä useimmat tavalliset ja lievät sekä eräät törkeätkin rikokset kirjallisen menettelyn soveltamisalaan. Vastaja ei kuitenkaan voida tuomita kirjallisessa menettelyssä ankarampaan rangaistukseen kuin kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen varaamatta hänelle tilaisuutta suullisen lausuman antamiseen. (Linna 2012, 140-141).

Pelkästään esitutkinnassa annettu suostumus kirjalliseen menettelyyn ei riitä, vaan käräjäoikeuden on sitä vielä erikseen tiedusteltava, ellei epäiltyä koskeva syyte ole jo tiedossa esitutinnan aikana. Käräjäoikeuden antamassa haasteessa vastaajaa myös kehoitetaan vastaamaan häntä vastaan esitettyihin vaatimuksiin kirjallisesti (ROL 5a:2.2). Lähtökohtaisesti asiaa käsittelevän tuomarin on valittava käytettävä menettely- ja tiedoksiantotapa. Tuomarin harkintaan siis jää, käsitelläänkö asia kirjallisessa menettelyssä edellytysten täytyessä vai järjestetäänkö asiassa suullinen pääkäsittely. (Kairesalo 2009, 12-13).

3.4 Kokemuksia kirjallisesta menettelystä

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos julkaisi 2010 seurantatutkimuksen kirjallisen menettelyn toimivuudesta. Sen tavoitteena oli tuottaa perustietoa kirjallisesta menettelystä ja sen toimivuudesta. Kaikki tutkimustulokset, tilastot ja johtopäätökset, niistä tehdyt tulkinnat pois laskien, ovat oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksesta Kirjallinen menettely rikosasioissa, de Godzinsky 2010, ellei toisin mainita. Esitettävää tilastotietoa on kerätty eri lähteistä sekä aikajaksoilta ja niitä näytetään yhdistettynä ja erikseen, ongelmia näytteiden sekoittumisesta ei tule, sillä tilastotietoja käytetään vain havainnollistamistarkoituksiin, eikä tilastollisesti kestävien vertailujen vuoksi.

Kirjallisen menettelyn keskeisenä tavoitteena on: joutuisampi, tarkoituksenmukaisempi ja halvempi eli tehokkaampi oikeusprosessi yksilön oikeusturvasta tinkimättä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksen mukaan tutkimusjaksona päästiin seuraaviin tuloksiin:

- Käsittelyajat

Käsittelyaikojen osalta todettiin, että kirjallinen menettely oli normaaliprosessia nopeampaa. Jutut käsiteltiin käräjäoikeudessa keskimäärin noin kuusi viikkoa nopeammin verrattaessa istunnossa käsiteltäviin juttuihin. Kokonaiskäsittelyaikoihin menettelyllä on ollut suurempi vaikutus. Teosta tuomion antamiseen kului alle neljä kuukautta, kun aiemmin keskimääräinen käsittelyaika oli lähes yhdeksän kuukautta. Haastamisen osuus käsittelyaikojen tehostumiselle nostettiin esille, sillä nähtiin että haastaminen kirjalliseen menettelyyn onnistuu helpommin kuin muissa jutuissa, ja vastaanottotodistuksen käyttöä pidettiin toimivana.

- Tarkoituksenmukaisuus

Tarkoituksenmukaisuutta kuvaavat mm. syytteen menestyminen, muutoksenhakumäärät ja muutoksenhaun tulokset. Tutkimusjakson aikana vastaaja oli tuomittu syytteen mukaisesti 99,9 % tapauksista, yhtäkään syytettä ei oltu hylätty kokonaan. Ainoastaan kahdessa tapauksessa syytetyt jätettiin rangaistukseen tuomitsematta ja erikseen mainittiin seitsemän tapausta, joissa syyte koski törkeää tai tavallista tekemuotoa, mutta vastaajat tuomittiin tavallisesta tai lievästä tekemuodosta. 11 tapauksessa oli kyse siitä, että osa syytteistä hylättiin. Valitusprosentti kirjallisen menettelyn asioissa oli kolme prosenttia, kun rikosasioissa keskimäärin se oli 12 prosenttia. Vastaajat valittivat syyttäjiä useimmin, sillä 81,3 prosenttia valituksista oli vastaajien. Valitukset jakaantuivat seuraavasti:

- Rangaistuksen mittaaminen, ajokielto tai molemmat 70,9 %

- Tulot 14,6 %

- Koko tuomio 4,2 %

- Menetetyn määräajan palauttaminen, päihdetutkimuskustannukset, ajokielto ja tulot sekä menettelyvirhe 10,3 %

Avustajaa käytettiin käräjäoikeusvaiheessa ainoastaan 0,03 prosentissa jutuista, muutoksenhakuvaiheessa avustajaa käytettiin 38 prosentissa jutuista.

Muutoksenhaussa, kun valittajana vastaaja hovioikeuden ratkaisu pysyi samana käräjäoikeuden kanssa 59 % jutuissa, lieveni 39 % ja 2 % tehtiin muu ratkaisu joka koski menetetyn määräajan palauttamista. Syyttäjän ollessa valittajana, hovioikeuden ratkaisu oli käräjäoikeuden ratkaisua kovempi 89 % tapauksista, 11 % jutuista palautettiin käräjäoikeuteen käsiteltäväksi menettelyvirheen vuoksi.

Tilastojen perusteella voidaan todeta, että kirjallinen menettely on osoittanut olevansa tarkka ja oikeudenmukainen menettelytapa. Sitä kuvaa syytteenmukaisesti tuomittujen suuri prosenttiluku. Pieni valitusprosentti ei itsestään tulkintani mukaan kerro tuomioiden oikeudenmukaisuudesta, sillä tilastoista käy ilmi, että avustajaa on käytetty vain 0,03 prosentissa jutuista ja voidaan esittää epäily, ymmärtääkö vastaaja itse valittaa saamastaan tuomiosta ja arvioida sen oikeudenmukaisuutta. Pieni valitusprosentti toki osittain selittyy myös sillä, että kyseessä ovat usein yksinkertaiset, selvät ja tunnustetut jutut.

4 OIKEUDENKÄYNNIN KIELTÄ JA TULKKAUSTA KOSKEVIEN SÄÄDÖSTEN VAIKUTUS KIRJALLISESSA MENETTELYSSÄ

Luvussa 4 kuvataan, miten oikeudenkäynnin kieltä koskevat säädökset vaikuttavat kirjallisen menettelyn asiassa, mitä velvoittavia vaatimuksia laissa säädetään ja miten lain esitöissä lainmuutoksen tavoitteet on kirjattu. Asiaa pyritään tarkastelemaan erityisesti haastemiehen kannalta eli tiedoksianto painottaen, mutta lainsäädännöllinen kokonaisuus on toki otettava huomioon.

4.1 Vaatimukset ja tavoitteet

Lain mukaan tuomioistuimessa käsittelykielenä käytetään joko suomea tai ruotsia. Syyttäjän ajamassa rikosasiasa vieraskielisellä vastaajalla on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen rikosasian käsittelyssä. Tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava siitä, että vastaaja saa tarvitsemansa tulkkauksen. Laissa säädetään, että vastaajan tulee saada kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös haastehakemuksesta, tuomiosta, päätöksestä ja muusta olennaisesta asiakirjasta tai sen osasta. Käännös voidaan myös antaa suullisesti, jollei tämän oikeusturva edellytä kirjallista käännöstä. (ROL 6 a)

Tuomioistuimen on huolehdittava siitä, että vastaaja saa tiedot oikeudestaan asiakirjojen käännökseen ja varmistettava, vastaajan halukkuus käännöksen saamiseen. Mikäli vastaaja luopuu oikeudestaan käännökseen, voidaan asiakirjat jättää käännettä. (ROL 6 a 3 §)

Lainsäädännön tavoitteena on sen esitöiden mukaan varmistaa vieraskielisten asianosaisten oikeusturvan toteutuminen rikosoikeudellisissa menettelyissä turvaamalla kielellisten oikeuksien vähimmäistaso. (HE 63/2013; tulkkausdirektiivi)

4.2 Haastemiehen tehtävät rikosasian kirjallisessa menettelyssä

Haastemiehen tehtävänä on antaa tiedoksi viranomaisen tai yksityisen toimeksiantajan pyynnöstä tiedoksi tuomioistuimen tai muun viranomaisen päätöksiä sekä haasteita, kutsuja, ilmoituksia ja muita asiakirjoja (haastemieslaki 3 §).

Rikosasian kirjallisessa menettelyssä haastemiehen tehtävänä on antaa tiedoksi vastaajalle

- suostumuslomake asian kirjalliseen käsittelyyn ilman pääkäsittelyä ja ilmoitus luopumisesta oikeuteensa suulliseen käsittelyyn
- kutsu pääkäsittelyyn vastaajan kieltäytyessä kirjallisesta menettelystä
- syyttäjän laatima haastehakemus
- tarvittaessa selvittää vastaajan tulotiedot ja tiedot tämän elatuksen alaisista lapsista
- yleisiä prosessiohjeita sisältävä kirjallisen ohje ja opastaa tätä kaikissa edellä mainituissa kohdissa suullisesti.

Haastemiehen tulee tiedoksiantoja suorittaessaan varmistua siitä, että vastaaja ymmärtää häntä koskevat oikeustoimet ja että suostuessaan kirjalliseen menettelyyn vastaaja tietää siten luopuvansa oikeudestaan suulliseen käsittelyyn ja tunnustavansa syytteessä kuvatun teon. Mikäli esitutkintapöytäkirjasta ei selviä vastaajan kielitaito, voi haastemiehen tehtäväksi tulla sen selvittäminen.

4.3 Tiedoksiantaminen vieraskieliselle

Tiedoksiantamisessa ei tehdä eroa vastaajan kielen perusteella. Haastemiehen tulee varmistua haastettavan henkilöllisyydestä ja suorittaa tiedoksianto edellä kohdassa 3.2.1. kerrotun mukaisesti.

Kirjallisessa menettelyssä oikeudenkäynnin kieleen ja tulkkaukseen vaikuttaa vieraskielisen vastaajan osalta erityisesti lain 3 ja 4 §, joissa säädetään vastaajan oikeudesta maksuttomaan kirjalliseen käännökseen.

Muulle kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkieliselle vastaajalle on annettava kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös haastehakemuksesta ja tuomiosta häntä koskevilta osin. Vastaajalle on annettava kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös myös rikosasiassa tehtävästä päätöksestä ja muusta olennaisesta asiakirjasta tai sen osasta, jos käännös on tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi. Asianomistajalle syyttäjän ajamassa rikosasiassa on annettava pyynnöstä kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös tuomiosta häntä koskevilta osin sekä käännös rikosasiassa tehtävästä päätöksestä tai sen osasta, jos käännös päätöksestä on tarpeen asianomistajan oikeuden valvomiseksi.

Vastaajalle tai asianomistajalle voidaan 1 momentissa säädetystä poiketen kääntää suullisesti haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta, jollei asianosaisen oikeusturva edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti.

Tuomioistuimen on huolehdittava siitä, että vastaaja saa riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan käännökseen ja tarvittaessa varmistettava, haluaako vastaaja tässä pykälässä tarkoitettu asiakirjasta käännöksen. Vastaajalle voidaan jättää antamatta käännös asiakirjasta, jos vastaaja luopuu oikeudestaan käännökseen.

(ROL 6a 3 §)

Jos asianosaista on kuultu tulkin avustuksella, 3 §:ssä tarkoitettu haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta on käännetty asianosaiselle suullisesti oikeuden istunnossa tai vastaaja on luopunut oikeudestaan asiakirjan käännökseen, tästä on tehtävä merkintä pöytäkirjaan, tuomioon tai päätökseen.

(ROL 6a 4 §)

Ongelmaksi voi muodostua asianosaisille prosessin kuluessa tehtävät ilmoitukset, kutsut ja ohjeet. Kirjallisen menettelyn osalta voidaan päätyä sellaiseen tilanteeseen, että ei ole varmuutta, onko syytetty ymmärtänyt saamansa ilmoituksen asian käsittelystä kirjallisessa menettelyssä ja ymmärtänyt suostumuksensa ja tunnustamisensa vaikutukset (Fredman, M. 2013. 429).

5 HAASTATTELUTUTKIMUS

Opinnäytetyön empiirinen osuus päätettiin suorittaa haastattelututkimuksena. Ensimmäinen yhteydenottopyyntö haastateltaville henkilöille lähetettiin sähköpostitse, jolloin heiltä tiedusteltiin halukkuutta toimia haastateltavana. Haastatteluita suoritettiin kolmelle kärjätuomarille, viidelle haastemiehelle ja kahdelle haastemiesten esimiehelle, yhdelle rikoskomisariolle ja kärjäsihteerille. Haastatelluille lähetettiin lyhyt selostus tutkimusongelmasta ja siitä, mitä haastateltavan vastauksilla pyrittiin saamaan selville.

Haastatteluiden yhdenvertaistamiseksi tehtiin omat kysymyslomakkeet kullekin vastaajaryhmälle. Näin voidaan varmistua kunkin vastaajan vastaavan samoihin kysymyksiin ja kysymyksien perusteella saatuja vastauksia voitiin verrata toisiinsa. Tutkimusaineisto kerättiin pääosin henkilökohtaisilla haastatteluilla.

5.1 Tavoitteet ja aineiston käsittely

Haastatteluiden tavoitteena oli saada vastauksia ja näkökantoja sellaisiin seikkoihin, mitkä vaikuttavat kirjallisen menettelyn oikeudenkäynnissä käytettävään kieleen, oikeuden rooliin tulkauksen laajuuden ja laadun varmistamisen suhteen, tulkkaustehtävän edellyttämien taitojen määrittämiseen, miten jäsenvaltion tulisi reagoida saatuaan huomautuksen yksittäistapauksessa tulkauksen laadusta sekä olennaisuuden arviointiin haastamisen yhteydessä tapahtuvan tulkkaustehtävän aikana. Käytetyt kysymyslomakkeet ovat liitteessä 1.

Kärjäsihteeriltä kysyttiin rikosasian käsittelyyn liittyvistä käytännön tehtävistä ja töistä.

Haastatteluiden vastaukset kirjoitin vastauslomakkeisiin ja vertailin niitä keskenään saman työntekijäryhmän sisällä. Haastattelusivuja tuli yhteensä 30 ja niistä saatuja vastauksia on käytetty osana opinnäytetyön johtopäätösosuuksia.

5.2 Oma pohdinta haastattelututkimuksesta

Tutkimus täytti tavoitteensa ja sain arvokasta näkemystä valitsemaani aiheeseen. Oli tärkeää ja silmät avaavaa kuulla eri työntekijäryhmien mielipiteitä ja kokemuksia tutkimusaiheesta. Koin haastattelututkimusmuodon hyväksi siitä syystä, että minulla oli mahdollisuus kysyä syventäviä jatkokysymyksiä ja saada tarkentavia vastauksia niihin. Saattoi käydä niin, että suoraan kysymykseen saatu vastaus aikaansai kahdensuuntaista keskustelua, jonka aikana vastaus täsmentyi ja kysymysalueen ulkopuolelta saatiin tutkimusongelmaan liittyviä kommentteja.

Haastattelut paljastivat myös sen, että johtuen selvän ohjeistuksen puutteesta, oli työntekijäryhmien sisälläkin havaittavissa erilaisia tapoja toimia ja mielipiteitä. Toki kukin haastateltava peilaa vastauksensa omien kokemusten perusteella ja haastattelumuotoinen kysely ei mahdollista täysin vertailukelpoisia vastauksia vastaajien välillä. Tämä loi haasteita omien päätelmien teolle, mutta pyrin vertaamaan saatuja vastauksia lakeihin sekä niiden esitöihin ja päättelemään, tavoitetaanko tarkoitettu oikeusturva käytännön tasolla.

Tuomareiden ja poliisin haastattelukysymykset tehtiin kahdenlaisina, ensiksi olivat vuorossa johdantokysymykset, joissa itse kysymystä edelsi kysymysalueen kuvaus. Johdantokysymysten jälkeen tulivat lyhyet yksinkertaiset kysymykset.

6 HAASTATTELUT

Luvussa 6 kuvaan nykytilanteen ja vertaan sitä lain tavoitteisiin ja vaatimuksiin sekä otan kantaa havaitsemiini ongelmakohtiin. Parannusehdotukset löytyvät luvusta 7, joka sisältää omaa pohdintaa.

6.1 Nykytila ja vertailu lain tavoitteisiin

Oman kokemuksen, tuomareiden ja haastemiesten haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että kirjallisessa menettelyssä käsitellään rikosasioita, joissa on vieraskielinen vastaaja. Nykylainsäädännön mukaan on mahdollista käsitellä vieraskielisen vastaajan juttu kirjallisesti. Asiassa tulee kuitenkin käyttää niin paljon harkintaa, että sen käyttäminen saattaa aiheuttaa käytännön ongelmia mm. asiakirjojen kääntämislaajuuden, haastamisen ja kielellisten oikeuksien ymmärtämisen suhteen. Kielelliset seikat saattavat vaikuttaa tuomarin käsittelytavan valintaan ja haastatteluiden perusteella tulkin käyttäminen esitutkinnassa saattaa olla syy juttua käsittelevällä tuomarilla siirtää juttu suoraan suulliseen käsittelyyn. Myös käytännön syyt saattavat vaikuttaa tähän, kuten aikataululliset ongelmat asiakirjojen käännöksissä.

Kysymys, toteutuvatko vieraskielisen vastaajan kielelliset oikeudet kirjallisessa menettelyssä, on koko opinnäytetyön ydin. Lainsäädännön tavoitteena on esitöiden mukaisesti varmistaa vieraskielisten kielelliset oikeudet oikeudenkäyntimenettelyssä ja oikeuttaa heidät saamaan asian oikeudenmukaisen käsittelyn vaatimuksen täyttymiseksi tarpeellisen tulkkauksen sekä käännökset oikeudenkäyntipapereista heitä koskevin ja olennaisin osin.

6.1.1 Käräjätuomareiden haastattelut

Käräjätuomareiden vastauksista voidaan havaita, että vaikka kirjallista menettelyä osin käytetään vieraskielisten jutuissa, niin mahdolliset kieliongelmat saatta-

vat vaikuttaa käsittelytavan valintaan. Yhden haastateltavan mukaan tulkin käyttö esitutkinnassa ehdottomasti vaikuttaa käsittelytavan valintaan.

Haastatteluissa kävi ilmi kärjätuomareiden huoli siitä, että pelkästään suullinen ilmoitus vastaajalle hänen kielellisistä oikeuksista ei riitä, vaan yhden vastaajan mielestä tuomioistuimen tulisi tehdä ainakin tärkeimmillä kielillä kirjallinen ilmoitus, jossa näistä oikeuksista kerrotaisiin tiedoksiannon yhteydessä.

Tuomioistuimen tulee ROL 6a luvun 2 § 3 mom. mukaan viran puolesta huolehtia siitä, että vastaaja saa tarvitsemansa tulkkauksen. Käytännössä tuomareiden haastatteluiden perusteella voidaan todeta tämän tarkoittavan sitä, että esitutkimateriaalin perusteella selvitetään vastaajan kielitaito ja sen perusteella harkitaan asiakirjojen kääntämisestä. Yleensä tulkin käytöstä on merkintä ns. kansilehdessä, mutta käytännössä sattuu tilanteita, joissa tätä merkintää ei ole ja vastaajan käyttämä kieli on selvinnyt esimerkiksi esitutkimapapereista muun tekstin joukosta tai tieto vastaajan kielitaidosta tai tulkin käytöstä ei ole tullut oikeuteen asti.

Tulkkausdirektiivin 2 artiklan 4 kohdan mukaisesti käytössä tulisi olla menettely tai mekanismi, jolla selvitetään, puhuuko ja ymmärtääkö epäilty tai syytetty henkilö rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettävää kieltä ja tarvitseeko hän tulkin apua. Tuomioistuimen tulisi saada tieto esitutkinnassa käytetystä tulkista edellä mainitun mukaisesti. Haastateltujen tuomareiden mukaan tieto tästä tulisi kuitenkin vaihtelevasti, välillä tietoa joutuu kaivamaan esitutkimateriaaleista tai sitä ei yksinkertaisesti ole ja asia on ratkaistu muilla keinoin.

Vastaajilta kysyttiin, onko tiedon puuttuminen aiheuttanut ongelmia (kysymys 5). Yhden haastatellun kärjätuomarin mukaan on käynyt niin, että vieraskielisen vastaajan kieli ei ole tullut tietoon ennen istuntoa. Tällaisia tilanteita on sattunut kuitenkin harvoin ja vastaajien mukaan tämä ei ole aiheuttanut käytännön ongelmia. Yhden vastaajan mukaan lainmuutoksen jälkeen tämä on mennyt parempaan suuntaan.

Haastatteluissa kysyin vastaajilta johdantokysymyksessä 3, 3.1. ja peruskysymyksessä 4:ssä, voiko haastateltavan mielestä haastemies vieraskieliselle

kääntää kirjallisen menettelyn asiakirjoja suullisesti, jolloin vieraskieliselle vastaajalle ei toimitettaisi kirjallisia käännöksiä. Vastaajien mielestä kuvatuslainen menettely sisältää suuria riskejä ja on mahdollista, että vastaajan oikeusturva vaarantuu. Yhden haastateltavan tulkinnan mukaan haastemiehen ryhtyessä kääntämään asiakirjoja tai niiden osia, tulee tähän käännöstyöhön ja sen laatuun kohdistaa samat kriteerit kuin varsinaiseen tulkkiin. Saman vastaajan mielestä haastemiehen ei tulisi kääntää tai tulkata suomenkielistä haastehakemusta vieraskieliselle, ellei haastemies ole kyseisen kielen asiantuntija. Tuomarin mukaan jos vastaaja ei ymmärrä oikeudenkäynnissä käytettävää kieltä, ei käännöstehtävään tule ryhtyä, vaan asiakirjat tulee kääntää kirjallisesti.

Tätä vaatimusta haastateltava korosti erityisesti siitä syystä, että haastemies on ainoa kontakti vastaajaan ja vastaajan kielelliset taidot eivät muutoin tule oikeuden tietoon. Haastateltavan mukaan on äärimmäisen tärkeää, että suulliseen käännökseen ei ryhdyttäisi sen vuoksi, että kirjallisen menettelyn rikosasia ja siihen liittyvät asiakirjat määräpäivineen ja sanamuotoineen ovat vaikeasti ymmärrettävä ja käännöstyön laajuus ja olennaisuuden arviointi on hankalaa ja vastaajan oikeusturva jää pelkästään suullisen käännöksen laadun ja ulkomuistin varaan.

Toisen haastateltavan mukaan asia on lähtökohtaisesti kuin edellisenkin vastaajan osalta, mutta kenties pienimmissä ja yksinkertaisimmissa asioissa, joissa oikeusturvaintressi on vähäinen, voitaisiin käyttää harkintaa ja suullinen käännös kirjallisen menettelyn asiassa olisi mahdollinen, jos kyseessä olisi esimerkiksi vastaaja, jolla on aikaisempaa historiaa ja näin ollen hän ymmärtäisi menettelyn ja syyte olisi jostakin yksinkertaisesta asiasta. Tämä kuitenkin olisi suuresti riippuvainen vastaajan kielellisistäkin ominaisuuksista ja ennen kaikkea suostumuksesta.

6.1.2 Kärjäsihteerin haastattelu

Kärjäsihteeriltä kysyttiin käytännön töistä, kuten jutun etenemisestä syytteen nostamisesta tuomioon, toimenpiteistä, joihin sihteeri ryhtyy asian tultua vireille,

ja miten määräpäivät määritetään. Kielikysymyksestä sihteeri kertoi itse etsivänsä vastauksen esitutkintapöytäkirjasta. Mikäli selvä näyttö tulkin käyttämisestä esitutkinnassa oli, hän näki varmimmaksi käännettää asiakirjat, mutta kertoi, että osa käsittelijöistä saattaa laittaa jutun suoraan suulliseen pääkäsittelyyn ja tilaa tulkin paikalle. Tämä järjestely koettiin kustannustehokkaammaksi. Mutta tämä on käsittelijäkohtainen ratkaisu. Mikäli vastaajan kielitaidosta jää epäily, kertoi sihteeri pyytävänsä haastemiestä selvittämään vastaajan kielitaidon ja mikäli tuntuu siltä, että vastaaja ei asiaa ymmärrä, peruutetaan kirjallinen menettely ja pääkäsittelyyn kutsutaan tulkki paikalle. Hän korosti haastattelussa, että kyseessä on hänen tapansa, eikä osannut sanoa, onko tämä yleisessä käytössä.

6.1.3 Haastemiesten ja haastemiesten esimiesten haastattelut

Haastemiesten osalta haastatteluissa tuli ilmi se, että jokainen haastateltu haastemies on kohdannut kielellisiä ongelmia kirjallisessa menettelyssä. Ongelmiksi haastateltavat nimesivät mm. sen, että aina vieraskieliselle vastaajalle ei ollut käännetty asiakirjoja valmiiksi, vaan ne saattoivat olla myös täysin suomenkieliset. Näin saattoi käydä esimerkiksi silloin, kun vastaajan vieraskielisyys ei ollut etukäteen oikeuden tiedossa. Näin ollen tieto käännöksistä luopumisesta ei aina mennyt käsittelevälle tuomarille, eikä merkintää asiasta ole tehty pöytäkirjaan, sillä haastateltuja haastemiehiä ei ollut ohjattu tekemään merkintää tai ilmoittamaan vastaajan kieltäytymisestä käännökseen.

Haastemiesten vastauksista kävi myös ilmi, että he kokivat oikeusturvan vaarantumisen mahdollisuuden olevan olemassa, sillä haastateltuja haastemiehiä ei ollut koulutettu tai ohjeistettu kertomaan vastaajalle tämän kielellisistä oikeuksista eikä oikeudesta luopua käännöksiin.

Haastemiesten kokemia kielellisiä ongelmia on eritasoisia. Eräs haastateltu kertoi tapauksista, joissa vastaajat olivat ilmoittaneet ymmärtävänsä suomea, mutta haastetilanteen aikana oli kuitenkin käynyt ilmi, että he eivät olleet ymmärtäneet esimerkiksi juridista termistöä eivätkä he olleet tietoisia kirjallisen menette-

lyn yksityiskohdista. Minulle kerrottiin myös tapauksista, joissa vastaajalla ja haastemiehellä ei ollut lainkaan yhteistä kieltä. Kun kaikki asiapaperit olivat suomenkielisiä, haastemies oli kyseisessä tapauksessa jättänyt tiedoksiannon suorittamatta ja palauttanut asiakirjat takaisin käsittelijälle estemerkinä. Kuvatunlaisia kokemuksia oli usealla haastatellulla, osassa tapauksista vastaaja oli osannut heikosti englantia, suomea tai ruotsia, tai vastaajan kanssa oli ollut kielitaitoisempi henkilö joka oli toiminut tilanteessa tulkkina. Englantia oli käytetty useassa tapauksessa tulkkauskielenä. Eräs haastateltu sanoi suoraan, että hänen mielestään kirjallisen menettelyn asiakirjoja ei voida antaa tiedoksi vieraskieliselle vastaajalle, silloin kun asiakirjoja ei ole kokonaisuudessaan käännetty.

Haastateltavat kokivat lähtökohtaisesti ongelmalliseksi vieraskielisen vastaajan haastamisen kirjallisen menettelyn rikosasiaan. Myös itse kirjallista menettelyä pidettiin käsittelytapana kaksipiippuisena. Sitä pidettiin helppona ja soveltuvana menettelynä tiettyjen asiaryhmien käsittelyssä, mutta haastateltavat suhtautuivat kuitenkin kriittisesti sen sopivuuteen vieraskielisten vastaajien kanssa.

Haastateltavat korostivat etukäteen tehtyjen kirjallisten käännösten merkitystä, sillä se helpotti haastamista ja asian selvittämistä vastaajalle, vaikkakin kirjallisen menettelyn prosessin kuvaaminen ja neuvonta koettiin hankalaksi. Menettelyn prosessuaalinen neuvonta on välillä hankalaa suomenkielisillekin vastaajille, joten kielikysymys luo tähän lisähaasteita. Myös vastaajien henkilökohtaisten kykyjen arviointi vaikeutuu, kun väliin tulee vielä vieras kieli.

Yksi haastateltava halusi myös tuoda ilmi käytännön ongelmia, joita tiedoksiantotehtävään saattaa liittyä. Kirjallisen menettelyn rikosasia saatetaan joutua antamaan tiedoksi vaikka viikonloppuillaan vesisateessa vastaajan oven takana, kun paikalla saattaa olla "puoli sukua", tällöin vastaajaan henkisten kykyjen ja muiden asiaan liittyvien seikkojen arviointi on hankalaa.

Osa haastatelluista oli valmis rajaamaan vieraskielisten osalta kirjallisen menettelyn koskemaan ainoastaan lievimpiä rikoksia ja näiden lievimpiä tekemuotoja.

Haastateltavat pitivät itse haastehakemusta (syyte + seuraamuskananotto), mahdollisia asianomistajan korvausvaatimuksia ja suostumuslomakkeita niin olennaisina asiakirjoina, että ne tulisi kääntää. Asianomistajien vaatimuksien suullista kääntämistä pidettiin hankalana.

Eräs vastaaja oli kylläkin sitä mieltä, että esitutkinnasta saatujen vastaajan kielitaitoon liittyvien tietojen perusteella tulisi tehdä päätös, jonka mukaan ratkaistaan kirjallisen käännöksen tarpeellisuus. Haastateltu jakaisi vastuun käännös-vaatimuksen laajuudesta syyttäjälle, sihteerille ja tuomarille, ja hän painotti nykyistä tarkempaa etukäteisarviointia.

Haastateltavien mukaan heitä ei ole ohjattu tekemään merkintää tai ilmoittamaan tuomarille ROL 6a luvun 4 § mukaisista asioista. Kysyin myös vastaajilta heidän mielipidettään siitä, miten merkintä tulisi tehdä. Vastaajat olivat kaikki sitä mieltä, että tiedoksiantotodistuksessa tulisi olla esimerkiksi yksinkertainen rastitettava ruutu. Tällöin täytyisi ilmoitusvelvollisuus, sillä käännösasiaa tulisi "automaattisesti" kysytyä, eikä tiedustelu tai merkintä jäisi muistin varaan tai aiheuttaisi sekaannuksia erilaisten toimintamallien ja merkintöjen suhteen.

Yksi vastaaja ehdotti haasteasiakirjojen mukana toimitettavaa lomaketta palautuskirjekuorineen. Jonka täyttämällä vastaaja voisi halutessaan tilata tarvitsemansa käännökset harkintansa mukaan. Tällöin käännöspäätöstä ei tarvitsisi tehdä haastamisen yhteydessä, vaan sen voisi täyttää ja palauttaa myöhemmin ilmoitetussa määräajassa. Kirjallisen menettelyn perusongelmana pidettiin prosessin monimutkaisuutta, jota pahentaa sekava asiakirjarakenne.

Haastemiesten valtakunnallisesta koulutuksesta vastaavalta koulutuspäälliköltä kysyttiin tarkentavia kysymyksiä, jotka nousivat esille opinnäytetyötä tehdessäni. Koulutuspäällikön mukaan kirjallista menettelyä käsitellään haastemiesten koulutuksessa yhden oppitunnin verran erikseen, aihetta käsitellään lisäksi muilla koulutus- ja keskustelupäivillä. Hän kertoi, että haastemiesten rekrytoinnissa pyritään kartoittamaan kielitaitoa ja että hänen kokemuksensa mukaan tuomioistuimet eivät ole muuttaneet asiakirjapohjiaan muuttuneen kielilain myötä eli pyytäneet haastemiestä ottamaan lausuntoa asiasta. Haastemiesten koulutuk-

sessä erikseen korostetaan sitä, että tiedoksiantava haastemies ottaa lausumia vain, mikäli tiedoksiannosta huolehtiva taho sitä pyytää.

Kirjallisen menettelyn soveltuvuudesta vieraskieliselle haastateltu kertoi, että kysymys ei ole pelkästään kieliongelmaista, vaan siitä, että oikeusjärjestelmät ja kulttuurit poikkeavat toisistaan. Monelle vastaajalle joudutaan informoimaan Suomen oikeusjärjestelmästä. Lisäksi koulutuspäällikkö huomioi, että juridinen kieli on hankalaa omalla äidinkielelläkin, sillä lakitermit eivät kuulu normaaliin puhekieleen. Koulutuspäällikkö vastasi, että oikeusministeriöstä olisi hyvä saada ohjeet siitä, miten kielellisten ongelmien suhteen tulisi tehdä.

6.1.4 Poliisin haastattelu

Poliisin haastattelussa kerrottiin, että epäillyn vieraskielisyys saattaa vaikuttaa siihen, suositellaanko asiaa käsiteltävän kirjallisessa menettelyssä. Vastaajan käyttämä kieli pyritään selvittämään tarkkaan ja ilmoittamaan se kansilehdessä, jotta se on helposti ja nopeasti todennettavissa syyttäjän puolesta. Viime kädessä kieli selvitetään vaikka karttapallon kanssa.

On kuitenkin teoreettinen mahdollisuus, että suppean esitutkinnan ns. lievemmässä rikosasiassa vastaaja ei ole kuultu kuin kenttäpartion toimesta, koska on mahdollista, että syyttäjä haluaa kuulla ainoastaan suppean esitutkinnan suorittanutta poliisia. Tämä seikka on kuitenkin syyttäjälähtöinen ja haastateltavan mukaan syyttäjän tulisi reagoida kielikysymykseen. Haastateltu kuitenkin korosti, että poliisin oman ohjeistuksen mukaan suppeaa esitutkintaa ei käytettäisi silloin, kun asiakas on vieraskielinen. Tämän pitäisi pienentää sitä riskiä, että vieraskielisen asia päätyisi kirjalliseen menettelyyn ilman, että häntä olisi ennen haastamista kuultu tulkin avustuksella tai esitutkintapapereita suullisesti kääntämättä.

Haastateltava kertoi, että aina ei löydy suoraan oman kielen tulkkia, jolloin poliisi saattaa joutua turvautumaan johonkin välimuotoon, eli kieleen mitä vastaaja ymmärtää, vaikka se ei olisi äidinkieli. Saattaa myös käydä niin, että poliisi jou-

tuu käyttämään tulkin kanssa englantia ja tulkki kääntää tämän vastaajan kielelle.

Poliisi voi ilmoittaa oman kantansa jutun soveltuvuudesta kirjalliseen menettelyyn. Vaikka vastaaja olisi suostunut kirjalliseen menettelyyn, saattaa poliisi kielellisten syiden vuoksi suositella, että asia käsiteltäisiin suullisesti.

Haastateltu erikseen korosti, että kirjallista menettelyä pyritään käyttämään hyvin varovasti vieraskielisten kanssa.

6.1.5 Muut lähteet

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisussa Kirjallinen menettely rikosasioissa (de Godzisky 2010, 37) eräs haastateltu tuomari toteaa: "...ulkomaalaisen ovelle tulee joku kerta suomenkielinen haastemies suomenkielisen haastehakemuksen kanssa. Vaikka siinä olisikin viron tai venäjän kielellä haasteasiakirjat, niin ei se paljon lämmitä, jos et ymmärrä, mistä sinua syytetään. Joskus huonolla tuurilla saat suomenkielisen tuomion kotiin etkä ymmärrä sitä vähääkään. Tämä on ihan jokapäiväistä elämää".

Helsingin hovioikeus on ratkaisussaan HelHo:2015:14 todennut, että vaikka viron kielistä vastaajaa oli kuultu esitutkinnassa suomeksi ilman tulkkia, olisi kärjäoikeus ollut velvollinen antamaan vastaajalle kirjallisen käännöksen häntä koskevasta tuomiosta. Käännösoikeudesta luopumisena ei voitu pitää sitä, että vastaaja on vastaanottanut suomenkielisen haastehakemuksen tai että hän on tunnustanut menetelleensä syytteessä kuvatulla tavalla. (Helsingin hovioikeus 2015)

6.2 Epäkohtien huomioiminen ja vaikutusten pohdinta

Osa tuomarivastaajista kertoi, että heidän kohdalleen on sattunut tilanne, jossa pääkäsittelyyn on saapunut vieraskielinen vastaaja ja tämän kielitaidottomuudesta ei ole ollut ennakkotietoa, tapauksia ei vastaajien mukaan kuitenkaan ole

merkittävästi eikä aivan viimeaikoina eli nykyisen lain aikana. Se, että näin on käynyt, kertoo kuitenkin siitä, että jutun on mahdollista päätyä kirjalliseen menettelyyn vastaajan ollessa vieraskielinen. Siitä syystä haastemiehen tulisi haastaessaan kiinnittää kieliasioihin erityistä huomiota. Kuten aiemmassa kohdassa kerroin poliisin haastattelusta, niin on myös mahdollista, että lievemmissä asiassa suppean esitutinnan aikana ei vastaajan kielitaito tule syyttäjän ja tätä kautta oikeuden tietoon.

Kärjäsihteerin haastattelussa kertoma tapa, jossa epäselvissä tilanteissa käytetään haastemiestä vastaajan kielitaidon selvittämiseen, on siinä suhteessa hyvä, että haastemiehelle annetaan selvä ohje jonka mukaan toimia. Mikäli vastaajan kielitaito koetaan sellaiseksi, että ei voida varmistaa hänen ymmärtävän asiaa ja asiakirjojen ollessa kansalliskielellä siirretään juttu pääkäsitteelyyn. Kyseessä on kuitenkin vain yhden sihteerin toimintatapa, eikä tiedossa ollut kuinka yleistä sen käyttö on. Haastatellut haastemiehet eivät ainakaan kertoneet omaloitteisesti kyseisestä tavasta, joten voidaan olettaa että kyseessä ei olisi yleinen tapa.

Haastemiesten haastatteluiden perusteella kävi ilmi, että on esiintynyt tilanteita, joissa vieraskieliselle vastaajalle on annettu ainoastaan suullinen käännös haastehakemuksesta ja muista asiakirjoista. Erityistä huomiota kiinnitän ROL 6a luvun 3 § 1 mom. mukaiseen vastaajan ehdottomaan oikeuteen saada kirjallinen käännös. 2 mom. mukaan suullinen käännös haastehakemuksesta voidaan antaa, jollei asianosaisen oikeusturva edellytä asiakirjan kirjallista käännöstä. Vastaajan ei tarvitse lain 3 mom. mukaan erikseen ilmoittaa haluavansa käännöksen, vaan se on annettava. Vastaajalla on mahdollisuus luopua oikeudesta käännökseen, mutta se vaatii nimenomaisen tahdonilmaisun. Vastaajan tulisi osoittaa selvästi luopumistahtonsa käännökseen.

Tämän lain noudattaminen käytännössä tarkoittaa sitä, että haastemiehen tulee aina tarjota vastaajalle käännös. Mikäli sellaista ei ole etukäteen tehty, niin se tulisi toimittaa vastaajalle esimerkiksi postitse kohtuullisessa ajassa tai tehdä käännöstyö suullisesti. Oikeus käännöksiin tulee erikseen selvittää vastaajalle. Haastemiehen kuuluu huolehtia siitä, että tämä kerrotaan ja vastaajan anta-

maan vastaukseen on reagoitava. Luopumisoikeuden käyttämisestä tulisi tehdä asianmukaiset merkinnät esimerkiksi käsittelijälle palautuvaan tiedoksiantotodistukseen. Tuomarin tehtävänä on kirjata tehty merkintä tuomioon.

Oikeudenkäynnin tulisi olla tarkoituksenmukainen ja oikeudenkäyntimenettely on järjestettävä mahdollisimman varmaksi, nopeaksi ja halvaksi. Näin järjestetty oikeudenkäynti on yleensä myös oikeudenmukainen. Nämä periaatteet saattavat kuitenkin joutua ristiriitaan oikeudenmukaisuuden vaatimuksen kanssa. Intressipunninta on välttämätöntä suorittaa (Ervo 1996, 48-49) juuri käännöstyön laajuuden ja olennaisuuden välillä.

Silloin kun vieraskieliselle vastaajalle asiakirjat ovat kansalliskielellä, jäisi tämän intressien arviointi haastemiehen vastuulle. Lisäksi oikeuden tulee mahdollistaa asianosaisen kuuleminen, osallistumismahdollisuuden on oltava todellinen ja yhdenvertainen. Tämä kontradiktorinen periaate vaatii sitä, että asianomistajille on annettava mahdollisuus kommentoida tuomioistuimelle esitettyä selvitystä (Määttä 2013, 189-190). Mikäli vastaajan mahdollisuus antaa lausunto tuomioistuimelle jää vain haastemiehen suullisen käännöksen varaan, on olemassa riski, että tämä periaate ei toteudu epäonnistuneen käännöksen tai väärinkäsityksen vuoksi. Kielelliset oikeudet ovat kuitenkin oikeudenmukaisessa oikeudenkäynnissä merkittävät ja olennaiset ja kirjallinen menettely vaatii sen, että vastaaja tietää ja ymmärtää suostumuksen merkityksen (Ervo 2008, 443; PeVL 31/2005, 3).

On myös olemassa mielipide, jonka mukaan silloin kun kirjallisen menettelyn asiakirjoja ei ole käännetty vastaajan ymmärtämälle kielelle, syytetty ei välttämättä voisi "nimenomaisella ilmoituksella luopua oikeudestaan suulliseen käsittelyyn" (Fredman 2013, 430). Korostan myös EIS 6 (3) artiklaa, jonka mukaan jokaisella rikoksesta syytetyllä on oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista hänen ymmärtämällään kielellä (Ervo 2005, 173).

Olen yhtä mieltä opinnäytetyötä varten haastatellun tuomarin kanssa siitä, että tuomioistuimen tulisi harkita tärkeimmillä kielillä tehtyä ohjetta, joissa kerrottaisi-

siin vastaajan kielellisistä oikeuksista, tällöin vastaajalle voitaisiin ilmoittaa, että kirjallinen käänös toimitettaisiin postitse, ellei hän nimenomaisesti kieltäydy siitä, jolloin kieltäytymisestä tehtäisiin merkintä tiedoksiantotodistukseen. Nykyisellään on tulkinnanvaraista se, että miten ROL 6a luvun 4 § tulisi tulkita.

4 § (8.11.2013/769)

Jos asianosaista on kuultu tulkin avustuksella, 3 §:ssä tarkoitettu haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta on käännetty asianosaiselle suullisesti oikeuden istunnossa tai vastaaja on luopunut oikeudestaan asiakirjan käännökseen, tästä on tehtävä merkintä pöytäkirjaan, tuomioon tai päätökseen.

Mikäli vastaajalle on tehty suullinen käänös oikeuden istunnossa, tulisi siitä pykälän mukaan tehdä merkintä. Kirjallisessa menettelyssä istuntoa ei järjestetä. Tiedoksiantotilanne saattaa olla vastaajan ja tuomioistuimen, tässä tapauksessa haastemiehen, ainoa kontakti. Tulisiko pykälää tulkita laajemmin käsittämään myös kirjallisen menettelyn tiedoksiantotilanteet? Se saattaisi dokumentivollisuuden laajemmaksi kuin tiukasti tulkittuna, mutta varmistaisi ja parantaisi osaltaan vastaajan kielellisten oikeuksien toteutumista ja olisi näin oikeusturvan maksimoinnin kannalta lain esitöiden hengen mukainen. Tähän kysymykseen tulisi saada vastaus ja selvä ohje, koska lain sanamuoto on tulkittavissa monella tavalla, eikä esitöistä tai oikeuskirjallisuudesta löydy suoraa tulkintaa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kuten de Godzinsky toteaa tutkimuksensa johtopäätöksissä "Haastatteluisia yhtenä ongelmana nousi esille myös oikeudenkäytön kieli, joka ei aina avaudu asianosaisille. Tämä koskee luonnollisesti kaikkia rikosasioita ja myös suomalaisia vastaajia, mutta erityisesti kieliongelma koskettaa suomen kieltä puhumattomia ulkomaalaisia. Kielikysymyksen takia erityisesti heidän kohdallaan syyttäjähäaste olisi tarkoituksenmukainen. Kuulustelutilanteessa on mukana tulkki, joka voi samalla selvittää haasteasiakirjojen sisällön vastaajalle. Jos haastaminen jää tässä vaiheessa tekemättä, muodostuu ongelmaksi haastehakemuksen kääntäminen. Se koettiin käräjäoikeuksissa kalliiksi ja aikaa vieväksi. Jos taas haastehakemus jää kääntämättä, on käsillä oikeusturvaongelma" (de Godzinsky 2010, 88).

Vastaajan oikeusturvan kannalta kirjallinen menettely on turvallisempi kuin poissaolokäsittely, sillä se vaatii vastaajan nimenomaista tahdonilmaisua pääkäsittelyn tarpeettomuudesta ja syyllisyyden myöntämisestä. Poissaoloistunto voi vastaajan passiivisuuden vuoksi tulla ratkaistuksi vastaajan kannalta epäedullisella tavalla ilman tämän vaikutusta asiaan. Kirjallisessa menettelyssä kehoitetaan vastaajaa lisäksi antamaan kirjallinen lausunto, jossa häntä pyydetään ilmoittamaan kantansa syyttäjän nostamiin syytteisiin. Kuitenkin vastineen antaminen on vastaajan omasta aktiivisuudesta kiinni. Vieraskielisen vastaajan osalta ongelmana on myös ymmärrys koko prosessista kokonaisuudessaan.

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että käännöksen tarjoaminen ei ole automaattista ja se jää kunkin haastemiehen omasta aktiivisuudesta kiinni tilanteen mukaan. On havaittavissa eroja nykyisten toimintatapojen ja lain määräysten välillä. Tulkintani mukaan vieraskieliselle vastaajalle haastemiehen toimesta suoritettu suullinen käänös ei ole riittävä kuin poikkeustapauksissa, joihin voitaisiin esimerkiksi pitää vastaajan ymmärrystä prosessista eli hän on aiemmin ollut osallisena kirjallisessa menettelyssä ja tuolloin asiakirjat on käännetty kirjallisesti.

Haasteasiakirjoissa käytettävät sanamuodot ja rakenne ovat sekavat ja vaikeasti ymmärrettävät maallikolle, suomenkielisellekin vastaajalle joudutaan usein antamaan neuvontaa ja opastusta asian vaikeaselkoisuuden vuoksi. Eräs haastateltu haastemies muisti tapauksen, jossa suomenkielinen henkilö ei ollut ymmärtänyt tunnustaneensa syytteessä kuvatun teon ja suostuneensa asian ratkaisuun kirjallisessa menettelyssä. Ei siis voida olettaa, että haastemiehen suorittama suullinen, haastatteluiden perusteella usein englanninkielinen käännös monisivuisen asiakirjan olennaisista kohdista täyttäisi lainsäätäjän tarkoittaman kielellisten oikeuksien tason.

Opinnäytetyössä pyrittiin löytämään vastausta sille, mikä on kirjallisen menettelyn rikosasiassa se tulkkauksen taso, mikä tulisi täyttää eli arvioida olennaisuutta kääntämistyön laajuudessa. Aihe on laaja, eikä kaikkia tutkimusongelmaan liittyviä huomioita voitu käsitellä tyhjentävästi. Lisähuomiota olisi voitu antaa mielestäni syyttjähaasteen sekä haastemiesten ohjeistuksen läpikäyntiin, mahdollisen puolustajan rooliin käännöstyön teettäjänä ja oikeustapauksien esittelemiseen.

Poliisihallitus määrittää esitutkinnassa olennaiseksi asiakirjaksi sellaisen, jonka sisällöllä on keskeinen merkitys asiassa. Kääntämisvelvollisuuden laajuuteen nähdään vaikuttavan asian laatu, asianosaisen henkilökohtaiset ominaisuudet, rikosasian vakavuus sekä asiasta muutoin saatavilla oleva selvitys ja asianosaisen tietoisuus näistä seikoista (ETL 4 § 13 mom. ja Poliisihallitus 2013, 6).

Poliisihallituksen määräyksen, suorittamieni haastatteluiden, lain ja sen esitöiden ja muun lähdemateriaalin perusteella arvioisin, että lähtökohtaisesti olennaisia asiakirjoja kirjallisessa menettelyssä ovat haastehakemus kokonaisuudessaan, mahdolliset asianomistajan vaatimukset ja kaikki ne asiakirjan osat, jotka sisältävät määräpäiviä tai joissa neuvotaan kirjallisen menettelyn prosessista. Toisin sanoen voisi olla tarkoituksenmukaisempaa kääntää kaikki asiakirjat ottamatta huomioon vastaajan henkilökohtaisia ominaisuuksia tai muita asiaan liittyviä tekijöitä.

Haastatteluissa myös ehdotettiin, että koko haasteasiakirjan kääntämisen sijaan voitaisiin luoda valmiit asiakirjapohjat yleisimmille kielille, joihin sihtööri voi täyttää uhat ja määräpäivät. Tällöin riittäisi, että ainoastaan haastehakemus ja mahdolliset asianomistajan vaatimukset jouduttaisiin kääntämään, mikäli vieraskieliselle vastaajan asia nähtäisiin aiheelliseksi ratkaista kirjallisesti.

Mikäli haastemies joutuu tulkkamaan asiakirjan sisällön muulle kielelle, tulee mielestäni haastemieheen ja tämän suorittamaan tulkkaukseen kohdistaa samat laadulliset vaatimukset kuin mikäli kyseessä olisi ammattitulkki. Silti asiaa ei tulisi jättää suullisen käännöksen varaan, sillä vastaajalla on myös oikeus peruuttaa tunnustuksensa ja suostumuksensa ennen tuomiota ja tämän oikeuden jättäminen pelkän ulkomuistin varaan vaarantaa vastaajan oikeusturvan.

Vaikka osa haastateltavista piti käännösvaatimusta osin hankalana toteuttaa ja näki siihen käytettyjen resurssien määrän suurena asian laatuun nähden, en silti suoraan näkisi asiaa sellaisena, että esimerkiksi asian lievyyden vuoksi kielivaatimuksista voitaisiin joustaa. Tarkoituksenmukainen oikeudenkäynti pitää sisällään varmuuden, nopeuden ja halpuuden, mutta tämä saattaa olla ristiriidassa yksilönsuojan kanssa, joka kuitenkin on periaatteena tarkoituksenmukaisuusperiaatteen yläpuolella. (Ervo 1996, 39 ja 48)

Perustuslakivaliokunta toteaa, että perusoikeussuojaa ei voida millaisessa asiassa tahansa jättää riippumaan asianomaisen suostumuksesta, sillä sen aitouden ja vapaaehtoisuuteen on valiokunnan mielestä kiinnitettävä huomiota. Lisäksi tulisi varmistua siitä, että suostumuksen antaja tietää ja ymmärtää suostumuksen merkityksen (PeVL 31/2005, 3). Koska ROL 5 a luvussa ei ole edellytetty, että syytetty olisi saanut asiakirjoja ymmärtämällään kielellä, ROL 6 a luku tulee soveltaa käännöstyötä pohdittaessa. (Fredman 2013, 430)

Olen yllämainittujen syiden vuoksi tullut siihen tulokseen, että kirjallinen menettely nykyisellään ei sovellu käytettäväksi vieraskielisen vastaajan rikosasiaa käsiteltäessä. Tästä johtuen pitäisikin pääsääntönä sitä, että mikäli asia kuitenkin päätetään käsitellä kirjallisesti, tulisi kaikkien oikeudenkäymisasiakirjojen olla

etukäteen käännetty vastaajan ymmärtämälle kielelle ja haastemiehen tulisi olla varma siitä, että vastaaja ymmärtää menettelyn ja tunnustuksen merkityksen.

Tiedoksiantotodistukseen olisi tarkoituksenmukaista lisätä kohdat, joihin merkitään, ymmärtääkö vastaaja oikeudenkäynnissä käytettävää kieltä. Vastaajan ymmärtämä kieli ja tämän posti- ja tai sähköpostiosoite prosessiosoitteeksi johon käänös voidaan lähettää, mikäli haastemies suorittaa asiassa tiedoksianton. Vaikka eräs haastateltu haastemies ehdotti, että vieraskieliselle voitaisiin antaa käänöstentilauslomake ymmärtämällään kielellä ja palautuskuori, niin täytyy ottaa huomioon, että vastaajan oikeus saada käänökset ei perustu vastaajan omaan pyyntöön, vaan ne on tarjottava. Ainoastaan selvä kieltäytyminen käänöksistä saisi mahdollistaa niiden antamatta jättämisen. Opinnäytetyön liitteenä on tiedoksiantotodistusmalli, johon on punaisella kirjoitettu ehdottamani lisäykset.

Haastatteluiden ja omien kokemusten perusteella asiakirjojen pohjia tulisi muokata helppolukuisemmaksi ja ymmärrettävämpään muotoon. Ylimääräisten lomakkeiden sekä ohjelappujen määrää tulisi vähentää, ettei asiakirjanipuista tulisi liian laajoja ja liitteiden vuoksi epäkäytännöllisiä. Kaikki tarvittavat tiedot tulisi löytää nopealla vilkaisulla, kun nykytilanteessa tärkeitä avainkohtia on monella eri sivulla. Haastemiehiä tulisi kouluttaa ja ohjeistaa tekemään tarvittavat merkinnät tiedoksiantotodistukseen, vaikka valmista kohtaa tähän ei toistaiseksi ole.

Ei voida riittävällä varmuudella luottaa siihen, että haastemiehen antama suullinen käänös olennaisista asiakirjoista olisi riittävä, koska monen tärkeän asian jättäminen vastaajan muistin varaan ei ole tarkoituksenmukaista ja yksittäisen menettelyn varmuutta ei voida mitenkään jälkikäteen arvioida. Vastaajan henkilökohtaisten kykyjen arviointi nopeassa haastamistilanteessa ei ole mahdollista riittävän tarkasti, jotta voitaisiin varmistua siitä, että vastaaja ymmärtää ja muistaa hänelle suullisesti käännetyt olennaiset seikat.

Helsingin hovioikeuden asiassa H 15/1743 14.12.2015 annettu päätös tukee näkemystäni siitä, että vastaajan kielelliset oikeudet tulee ottaa nykyistä tarkemmin huomioon kirjallisessa menettelyssä.

LÄHTEET

Euroopan parlamentti. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU, annettu 20 päivänä lokakuuta 2010, oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä. Viitattu 4.8.2014 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:280:0001:0007:en:PDF>

Ervo, L, 1996. Ylimmät prosessiperiaatteet - oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osatekijät. Tampere: Lakimiesliiton kustannus.

Ervo, L, 2005. Oikeudenmukainen oikeudenkäynti. Helsinki: WSOY.

Ervo, L, 2008. Oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuusvaatimus. Helsinki: WSOY.

Fredman, M, 2013. Rikosasianajajan käsikirja. Helsinki: Talentum Media Oy.

Frände, D.; Havansi, E.; Helenius, D.; Koulou, R.; Lappalainen, J.; Lindfors, H.; Niemi, J.; Rautio, J. & Virolainen, J. 2012. Prosessioikeus. Helsinki: Sanoma Pro Oy

de Godzisky, V-M. 2010. Kirjallinen menettely rikosasioissa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Haastemieslaki 27.6.1986/505

HE 63/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Helsingin Hovioikeuden päätös H 15/1743. 2015.

Isolahti, N. 2013. Tulkkauksen tarkkuus oikeudenkäynnissä - saavuttamaton ihanne. Tampere: Tampereen yliopisto.

Jokela, A 2008. Rikosprosessi. 4. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Kairesalo, M. 2009. Kirjallinen menettely rikosasioissa. Case: Helsingin käräjäoikeus. Opinnäytetyö. Laurea-ammattikorkeakoulu. Liiketalous.

Kettunen, J. 2013. Tiedoksiantaminen "vaikka väkisin" - Sijaistiedoksiannon toimittamisen edellytykset. Opinnäytetyö. Turun Ammattikorkeakoulu. Liiketalous.

Kielilaki 423/2003

Käpylä, M. 2009. Kirjallinen menettely rikosasioissa. Opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Liiketalous.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997

Linna, T. 2012. Prosessioikeuden oppikirja. Helsinki: Talentum Media Oy.

Leinonen, S. 2004. Asioimistulkkaus - paljon muutakin kuin asioimisen tulkkausta. Teoksessa: Oittinen, R. & Mäkinen P. (toim.). 2004. Alussa oli käännös. Tampere: Tampere University Press.

Määttä, P. 2013. Rikosasian joutuista käsittely. Helsinki: Helsingin Kamari Oy/Helsingin seudun kauppakamari ja tekijät.

Oikeusministeriö 2010. Rikosjutun käsittely käräjäoikeudessa. Viitattu 5.6.2015 www.oikeus.fi > esitteet > Rikosjutun käsittely käräjäoikeudessa.

Oikeusministeriö 2013. Tiedoksiantaminen. Viitattu 12.8.2015. www.oikeus.fi > Asiointi oikeuslaitoksessa > tiedoksiantaminen.

Oikeusministeriön tulkkaustyöryhmä 2012. Tulkkausdirektiivin täytäntöönpano. Helsinki: Oikeusministeriö.

PeVL 31/2005. Perustuslakivaliokunnan lausunto 31/2005 vp.

Poliisi 2014. Rikoksen esitutkinta. Viitattu 1.6.2015 www.poliisi.fi > Rikokset > Rikoksen esitutkinta.

Poliisihallitus 2013. Määräys - Vieraskielinen tulkkaus ja kääntäminen esitutkinnaissa ja pakkokeinoja käytettäessä. 2020/2013/4104

Rikosprosessin tarkistamistyöryhmä 2003. Rikosprosessin tarkistaminen – Työryhmän loppumietintö. Oikeusministeriö.

Rovaniemen hovioikeuspiirin laatuhanke 2013. Oikeudenkäynti rikosasioissa - käsittelijän opas.

Seppälä, S. 2009. Tiedoksiantokäsikirja. Päivitetty 2012. Oikeusministeriön oikeushallinto-osasto

SKTL. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry. 2013. Asioimistulkin ammattisäännöstö. Viitattu 15.9.2014 www.sktl.fi > Liitto > IV - Tulkit > Työkalupakki ammattilaiselle ja asiakkaalle > Asioimistulkin ammattisäännöstö.

SKTL. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry. 2015. Kääntäminen ja tulkkkaus. Viitattu 12.8.2015 www.sktl.fi > kääntäminen ja tulkkkaus.

Suomen perustuslaki 731/1999

Haastattelulomakkeet

- **Haastattelu kärjätuomarit**

Johdantokysymykset

1) Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun 2 § 3 mom. mukaan tuomioistuimen tulee viran puolesta huolehtia, että vastaaja saa tarvitsemansa tulkkauksen.

Miten käytännössä huolehditaan siitä, että vastaaja saa tarvitsemansa tulkkauksen rikosasian kirjallisessa menettelyssä silloin, kun vastaaja on vieraskielinen.

1.1) Tiedoksiannettaessa niin suomen- kuin muunkieliset ihmiset saattavat nyökkäillä ja sanoa ymmärtävänsä tiedoksiannettavan asiakirjan sisällön vaikka he eivät sitä tosiasiallisesti ymmärtäisikään. Tunnustuksen ja suostumuksen antaminen kirjalliseen menettelyyn on vielä asiana usein niin monimutkainen, että sen ymmärtäminen saattaa maallikolle olla vaikeaa.

Mikäli haastemies tiedoksiannon yhteydessä havaitsee, että vastaaja ei ymmärrä asiakirjojen sisältöä, miten tilanteesta tulisi toimia? Tulisiko haastemiehen omavalvontana ilmoittaa olevansa kykenemätön kääntämään asiakirjojen olennais-ta sisältöä vastaajan ymmärtämälle kielelle?

1.2) ROL 6a 3 § 3 mom. mukaan tuomioistuimen on huolehdittava siitä, että vastaaja saa riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan käännökseen ja tarvittaessa varmistettava, haluaako vastaaja tässä pykälässä tarkoiteta asiakirjasta käännöksen. Vastaajalle voidaan jättää antamatta käännös asiakirjasta, jos vastaaja luopuu oikeudestaan käännökseen.

Millä tavoin tulisi huolehtia siitä, että vastaaja saa riittävät tiedot oikeudestaan käännökseen? Miten tuomioistuin varmistuu, että haluaako ao. käännöksen? Millä tavoin käännöksestä luopumisen tulisi tapahtua? Voiko luopua käännöksestä tiedoksiannon yhteydessä?

1.3) ROL 6a 4 § mukaan jos asianosaista on kuultu tulkin avustuksella, 3 §:ssä tarkoitettu haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta on käännetty asianosaiselle suullisesti oikeuden istunnossa tai vastaaja on luopunut oikeudestaan asiakirjan käännökseen, tästä on tehtävä merkintä pöytäkirjaan, tuomioon tai päätökseen.

Mikäli luopuminen oikeudestaan käännökseen tapahtuu tiedoksiannon yhteydessä, miten se tulisi merkitä asiakirjoihin?

2) ROL 6a 6 §:n mukaan tulkkina tai kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Lain mukaan tuomioistuimen on määrättävä tehtävään uusi tulkki tai kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää. Tulkkausdirektiivissä mainitaan, että "tulkkauksen oltava riittävän laadukasta, että syytetyt tuntevat heitä vastaan vireillä olevan asian (syytteen oikea kääntäminen) ja kykenevät käyttämään oikeuttaan puolustukseen (ymmärrys tunnustamisesta ja suostumisesta kirjalliseen menettelyyn ja luopumisesta suulliseen käsittelyyn)". Lisäksi lain esitöissä, laissa ja oikeusministeriön mietinnössä "Tulkkausdirektiivin täytäntöönpano" puhutaan siitä, että "tulkkina tai kääntäjänä saisi toimia rehellinen ja muuten kyseiseen tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot" ja lisäksi, että "tuomioistuimen olisi huolehdittava siitä, että tulkki tai kääntäjä hallitsee tehtävänsä riittävän hyvin". Jos tätä verrataan haastemiesten viranhoidollisiin vaatimuksiin, niin kykynsä puolesta tulkkiaan tai kääntäjän, tässä tapauksessa haaste-

miehen, tulisi hallita (HE 63/2013 s. 26) riittävästi oikeudellinen terminologia (suomeksi) ja taitonsa puolesta ainakin nykyään haastemiehillä vaatimuksena on käsittääkseni riittävä kielitaito viran menestyksekkääseen hoitamiseen, vieraskieliselle kirjallisen menettelyn rikosasiaa tiedoksiannettaessa tulkkauskieli on usein englanti.

Miten määritetään tehtävän edellyttämät taidot?

Mikäli haastemies joutuu tiedoksiantaessaan kääntämään asiakirjan tai sen olennaisen osan muulle vastaajan ymmärtämälle kielelle, niin tulisiko käännökseen ja tulkkaukseen liittyviä kielellisiä vaatimuksia, joita tulkkiin ja kääntäjään sovelletaan, myös soveltaa haastemieheen?

3) ROL 6a 3 § 2 mom. liittyen, HE 63/2013 s. 24. todetaan, että suullinen käännös voi olla asianosaisen oikeusturvan kannalta riittämätön asiakirjan laadun vuoksi silloin, kun asiakirja sisältää niin paljon yksityiskohtaisia tai monimutkaisia tietoja, että niitä on suullisessa muodossa vaikea ymmärtää.

Voiko haastemies tiedoksiannon yhteydessä suullisesti kääntää kirjallisen menettelyn asiakirjoja muulle vastaajan ymmärtämälle kielelle vastaajan oikeusturvan vaarantumatta?

3.1) EIS 6 artikla 3 kohdan a alakohta: Jokaisella rikoksesta syytetyllä on seuraavat vähimmäisoikeudet: a) oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista hänen ymmärtämällään kielellä

Tarkoittaako yksityiskohtainen tieto syytteiden sisällöstä sitä, että haastehakemuksen syytekohta tulisi kääntää ns. sanasta sanaan, vai voiko haastemies käyttää harkintaa

(HE 63/2013 perusteluiden s. 23 "Asiakirjan kääntäminen ei edellyttäisi vastaajan nimenomaista pyyntöä, vaan käännöksen tarpeellisuus olisi harkittava viran puolesta" & s. 22 "Haastehakemus ja tuomio olisi käännettävä vain siltä osin kuin ne koskevat kyseistä vastaajaa" ja "asiakirjan osasta, jos tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi")

käännöksen suhteen ja tulkata haastehakemuksesta syytteen vain pääpiirteittäin, vaikka ROL 6a 3 § 1 ja 2 mom. ja ns. tulkkausdirektiivin 3 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan syyte (eli haastehakemuksen syyte -kohta) on keskeinen asiakirja joka tulisi kääntää. Saako syytetty riittävän tiedon häntä vastaan vireillä olevasta asiasta vai edellyttääkö vastaajan oikeusturva täydellistä suullista käännöstä? Direktiivin 3 art. 4 kohdassa mainitaan, että keskeisten asia-kirjojen sellaiset kohdat, jotka eivät ole merkityksellisiä voidaan jättää kääntämättä. Tulkintani mukaan tämä on ristiriidassa EIS:n 3 kohdan a: kanssa. Mikä näistä ajaa edelle?

Tiivistettynä kysymys: Onko kirjallisessa menettelyssä käsiteltävän ns. vähäpätöisemmän rikosasian syyte sellainen, joka voidaan kääntää laadukkaasti kuitenkin vain avainkohdat kääntäen ja jättää haastemiehen harkinnan varaisesti kääntämättä asian kannalta merkityksetön osa, vai onko haastemiehellä oikeus/kyky/lupa/velvollisuus edes päättää tällaista? Merkityksettömältä näyttävä haastemiehelle itsestäänselvä asia voi olla syytetyn oikeusturvan ja puolustusmahdollisuuden kannalta merkityksellinen.

Hallituksen esitys ei suoraan ota asiaan kantaa. Ja tämä on kuitenkin tärkeää tietää, sillä kirjallisen menettelyn tiedoksiantamisessa saatetaan käyttää eniten aikaa prosessuaaliseen neuvontaan, eli päivämääriin ja seurauksiin. Itse haastehakemus saattaa jäädä pienemmälle huomiolle. Jokainen tiedoksiantotapahtuma on toki erilainen ja jokainen vastaaja voi olla kiinnostunut eri asioista.

4) Tulkkausdirektiivin 2 artiklan 4 kohta: "Jäsenvaltioiden on varmistettava, että käytössä on menettely tai mekanismi, jolla selvitetään, puhuuko ja ymmärtääkö epäilty tai syytetty henkilö rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettävää kieltä ja tarvitseeko hän tulkin apua"

Millä käytännön toimenpiteillä tuomioistuin saa tiedon esitutkinnassa todetusta tulkin tarpeesta? HE 63-2013 s. 14 mukaan syytäjän tulisi ilmoittaa sekä tästä tuomioistuimelle, että esitutkintapöytäkirjaan merkitystä vastaajan käyttämää kielestä. Miten tämä toimii?

Kysymyksiä?

1) Miten mahdollinen tulkin käyttö esitutkinnassa vaikuttaa tuomarin harkintaan, kun hän harkitsee kirjallisen menettelyn edellytyksiä? Jos vieraskielinen vastaaja, niin voiko se vaikuttaa siihen harkintaan, että pääkäsittelyn toimittaminen nähdään tarpeellisemmaksi, kuin jos vastaavassa syytteessä olisi suomen- tai ruotsinkielinen vastaaja.

2) Oletko joskus jättänyt valitsematta kirjallisen menettelyn ainoastaan kielellisistä syistä?

3) Onko mielestäsi mahdollista, että vastaaja saattaa jättää lausuman antamatta kielellisistä syistä asiassa, missä syyllisyys tai muu hänen vastuutaan pienentävä seikka olisi olemassa, koska omasta oikeusturvasta huolehtiminen olisi vaikea tehtävä, tai mahdotonta oikeudenkäynnissä käytettävän kielen vuoksi? Voiko kielelliset kysymykset vaikuttaa lausunnan antamiseen tai antamatta jättämiseen?

4) Voiko haastemies yleensäkin kääntää oikeudenkäymisasiakirjaa tai sen osaa?

5) Onko Teille sattunut tilanteita, jossa käsittelemässänne jutussa vastaajana on ollut vieraskielinen henkilö jota on esitutkinnassa kuulusteltu tulkin avulla, mutta tämä ei ole tullut tietoonne ennen istuntoa? Eli vastaajan käyttämä kieli ei ole tullut oikeuden tietoon? Oletteko saaneet tietoonne vastaajan kielitaidottomuuden kirjallisessa menettelyssä?

6) Muuta lausuttavaa aiheesta?

- **Haastattelu haastemiehet**

1) Oletko kohdannut kielellisiä ongelmia haastaessa rikosasiassa vieraskielistä vastaajaa kirjalliseen menettelyyn?

2) Oletko saanut koulutusta muuttuneen ROL 6a -luvun johdosta?

3) Soveltuuko mielestänne kirjallinen menettely käsitteleväksi rikosasiassa silloin, kun vastaajan on vieraskielinen? Tuleeko vastaajan oikeusturva otetuksi riittävästi huomioon silloin, kun vieraskieliselle vastaajalle annetaan suullinen käännös suomenkielisistä oikeudenkäymisasiakirjoista?

4) Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvun 2 § 3 mom. ja 3 § 2 mom. mukaan vieraskieliselle vastaajalle tulisi kääntää hänen ymmärtämälleen kielelle keskeiset asiakirjat, tai niiden osat. Mitkä kirjallisen menettelyn haasteasiakirjat, tai niiden osat on mielestäsi keskeisiä ja tulisi kääntää? Miksi juuri ne?

4.1) Miten huolehdit siitä, että vastaaja saa tiedon oikeudestaan käännökseen (ROL 6a 3 § 3 mom.) tai varmistat haluuko tämä saada käännöksen?

4.2) ROL 6a 4 § mukaan jos vastaajalle on käännetty haastehakemus tai muu olennainen asiakirja tai tämän osa tai vastaaja on luopunut oikeudestaan asiakirjan käännökseen, tulisi tästä tehdä merkintä pöytäkirjaan, tuomioon tai päätökseen. Onko sinua ohjattu tai koulutettu tekemään ko. merkinnät? Mihin ja miten mielestänne merkintä tulisi tehdä?

4.3) Onko mielestäsi haastemiehen antama suullinen käännös riittävä kirjallisen menettelyn määräpäivien suhteen? (Suomenkieliselle vastaajalle määräpäivät ja tunnustuksen/suostumuksen merkitys ilmenevät haasteasiakirjoista, vieraskieliselle ne jäävät muistin ja tulkkauksen laadun varaan). Miten mielestänne tulisi menetellä ellei suullinen käännös ole riittävä?

5) Oletko joskus jättänyt vastaajan haastamatta kirjalliseen menettelyyn kieliongelman vuoksi, tai myöhemmin haastamisen jälkeen peruuttanut tiedoksiannon ja laatinut estetodistuksen pohdittuasi tiedoksiannon onnistumista tai tultuasi siihen tulokseen, että vastaaja ei ole ymmärtänyt tunnustuksen / suostumuksen merkitystä?

6) Muuta lisättävää?

- **Kysymykset erikseen haastemiesten koulutuspäällikölle**

1) Miten kirjallisen menettelyn tiedoksiantaminen on otettu huomioon haastemiesten koulutuksessa tai ohjeistuksessa?

2) Miten muuttuneet vaatimukset oikeudenkäynnin kielen ja vastaajan tulkkausosoikeuden suhteen on otettu huomioon haastemiesten koulutuksessa ja ohjeistuksessa?

3) Soveltuuko kirjallinen menettely rikosasiassa silloin kun vastaaja on vieraskielinen?

4) Onko tietoosi tullut kielellisistä haasteista johtuneita ongelmia kirjallisen menettelyn tiedoksiantovaiheessa? Jos on, niin mitä?

5) Tulisiko kielellisiin ongelmiin kiinnittää huomiota ohjeistuksessa / koulutuksessa?

6) ROL 6 a luvun 4 § mukaan jos vastaaja on luopunut oikeudestaan käännökseen, tästä on tehtävä merkintä pöytäkirjaan, tuomioon tai päätökseen. Ohjataanko haastemiehiä tekemään ilmoitus vastaajan luopumisesta käännökseen kirjallisen rikosasian käsittelijälle ko. merkinnän tekemistä varten?

7) ROL 6 a luvun 3 § mukaan vastaajalle on annettava kirjallinen käänнос prosessiin liittyvistä olennaisista asiakirjoista tai niiden osista. Pykälän 2. mom. mukaan käännökset voidaan antaa suullisesti, jollei ao. oikeusturva edellytä kirjallista käännöstä. Onko rikosasian kirjallisen menettelyn asiakirjat mielestäsi sellaisia, että ne voidaan oikeusturvan vaarantamatta kääntää ainoastaan suullisesti, ja jättää määräpäivät, uhat, seuraamuskannanotot jne. vain haastemiehen suullisesti suorittaman käännöksen ja vastaajan muistin varaan?

- **Haastattelu poliisi**

Johdantokysymykset:

1) Tulkkausdirektiivin 2 artiklan 4 kohta: "Jäsenvaltioiden on varmistettava, että käytössä on menettely tai mekanismi, jolla selvitetään, puhuuko ja ymmärtääkö epäilty tai syytetty henkilö rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettävää kieltä ja tarvitseeko hän tulkin apua"

Millä käytännön toimenpiteillä poliisi antaa tiedon esitutkinnassa todetusta tulkin tarpeesta? HE:n mukaan syytäjän tulisi ilmoittaa sekä tästä tuomioistuimelle, että esitutkintapöytäkirjaan merkitystä vastaajan käyttämästä kielestä. Millainen ohjeistus poliisilla on käytössä asiasta?

2) Tulkkausdirektiivin johdantoluvun kohta 16: "Joissakin jäsenvaltioissa jokin muu viranomainen kuin tuomioistuin, jolla on toimivalta rikosasioissa, määrää rangaistuksen suhteellisen vähäisistä rikkomuksista. Asia voi olla näin esimerkiksi liikenne rikkomusten osalta, joita tapahtuu runsaasti ja jotka saatetaan havaita liikenteenvalvonnan johdosta. Tällaisissa tilanteissa olisi kohtuutonta edellyttää, että toimivaltainen viranomainen takaa kaikki tämän direktiivin mukaiset oikeudet. Kun jäsenvaltion lainsäädännössä säädetään, että tällainen viranomainen määrää rangaistuksen vähäisistä rikkomuksista, ja rangaistuksen määräämisestä on mahdollista valittaa tuomioistuimeen, jolla on toimivalta rikosasioissa, tätä direktiiviä olisi näin ollen sovellettava ainoastaan kyseisessä tuomioistuimessa tällaisen valituksen johdosta käytävään menettelyyn."

Onko tämän kohdan vuoksi kirjallisessa menettelyssä riski oikeusturvan vaarantumiseen, esimerkiksi tapauksessa jossa poliisi kirjoittaa sakkovaatimuksen vieraskieliselle ylinopeudesta tien päällä, tämä kuski kiistää vaatimuksen myöhemmin

ja syyttäjä nostaa syytteen jonka tuomari määrää kirjallisen menettelyyn ja haastemies antaa tiedoksi. Missä kohtaa haastemiehen tulisi ymmärtää, että eihän syytettyä ole vielä asiassa perusteellisesti kuultu, saati välttämättä edes kerrottu kirjallisesta menettelystä, kun muuta kuin suppeaa esitutkintaa asiassa ei ole pidetty? Vai tarkoittaako rikesakon määräämisestä annetun lain 7 § 3 mom. sitä, että asiassa järjestetään normaali esitutkinta?

Kysymyksiä:

- 1) Miten poliisi selvittää vieraskielisen vastaajan tulkkaustarpeen? Miten tämä raportoidaan tai tieto tästä välitetään eteenpäin?
- 2) Millä keinoilla vastaajan kielelliset resurssit pyritään selvittämään? Miten tämä raportoidaan tai tieto tästä välitetään eteenpäin?
- 3) Mikäli vieraskielinen vastaaja suostuu asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä, voiko poliisi käyttää harkintaa menettelyn eteenpäin viemisessä mikäli havaitsee vastaajan kielelliset taidot heikoksi? Vaikuttaako harkintaan mahdollisen tulkin käyttö tai käyttämättömyys esitutkinnassa?
- 4) Onko poliisia koulutettu työskentelemään tulkin kanssa? Jos on, niin miten?
- 5) Omat huomiot, onko jotain mainittavaa mistä en ole osannut kysyä?

- **Haastattelu kärjäsihteeri**

- 1) Mikä on käytännön työjärjestys asiassa, joka käsitellään kärjäoikeudessa kirjallisessa menettelyssä? Mitkä ovat ne käytännön toimet johon sihteeri ryhtyy asian tultua vireille?
  - 2) Mitä asiakirjoja luodaan ja toimitetaan vastaajalle kirjallisen menettelyn asiassa?
  - 3) Miten asia etenee vireilletulon jälkeen? Kuka huolehtii määräpäivistä?
- 3.1) Missä vaiheessa ratkaisu tehdään?

VARSINAIS-SUOMEN KÄRÄJÄOIKEUS
2. osasto
Sairashuoneenkatu 2-4 / PL 376
20101 TURKU
Puhelin 029 11 11111 Fax 029 11 11111

TIEDOKSIANTOTODISTUS

Kirjallinen menettely

10.8.2015

Asiano:
R 16/1111

Viimeinen tied.antopv: **1.9.2015**

ESIMERKKI ESKO TAAVI

010101-111A

OLEMATONTIE 11 A 33

97641 LAPPI

Asia 1. RATTIJUOPUMUS 1.1.2015

Käsittelypäivä **16.9.2015**, jos suostumusta ei ole annettu.

Syyttäjä Kihlakunnansyyttäjä Ville Urpomäki

Vastaaja(t) ESIMERKKI ESKO TAAVI

Yllä mainittuun asiaan liittyvä haaste liitteineen on annettu tiedoksi haastemiestiedoksiantona / puhelintiedoksiantona

---

Tiedoksiannon vastaanottajalle on samalla annettu / lähetetty jäljennökset asiakirjoista.

Tiedoksiantoaika- ja paikka.

Tiedoksiannon toimittajan allekirjoitus

Virka-asema, nimen selvennys ja puhelinno

VARSINAIS-SUOMEN KÄRÄJÄOIKEUS

2. osasto
Sairashuoneenkatu 2-4 / PL 376
20101 TURKU

**HAASTE RIKOSASIASSA
Kirjallinen menettely**

10.8.2016

Asiano:
R 16/1111

Esimerkki Esko Taavi

Olemaatontie 11 A 33
97641 Lappi

Vireille 28.7.2015

Asia RATTIJUOPUMUS

Syyttäjä Kihlakunnansyyttäjä Sami Syyttäjä

Vastaja(t) Esimerkki Esko Taavi

Käräjäoikeus haastaa Teidät vastaamaan oheisesta haastehakemuksesta ilmeneviin vaatimuksiin kirjallisesti.

KIRJALLINEN MENETTELY

Asia voidaan ratkaista kirjallisessa menettelyssä suullista istuntokäsittelyä pitämättä. Kirjallisen menettelyn edellytyksenä on, että tunnustatte menetellenne syytteessä kuvatuin tavoin, luovutte oikeudestanne suulliseen käsittelyyn ja suostutte asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä. Esitutkinnassa ilmoitettu suostumus kirjalliseen menettelyyn ei ole riittävä, vaan suostumus on annettava käräjäoikeudelle. Tämän voitte tehdä palauttamalla tämän haasteen oheen liitetyn suostumusasiakirjan allekirjoitettuna **18.08.2016** mennessä käräjäoikeuden kansliaan.

Kirjallinen menettely tarkoittaa sitä, että asiassa ei järjestetä suullista istuntokäsittelyä, vaan tuomari voi ratkaista asian kansliassa. Kirjallisessa menettelyssä tuomio tai päätös saadaan perustaa vain syytteessä esitettyihin seikkoihin, vastaajan tunnustukseen, asianosaisten mahdollisiin kirjallisesti esittämiin taikka heidän suullisesti

esittämiinsä, pöytäkirjattuihin vaatimuksiin, vastauksiin tai lausumiin sekä muuhun asian käsittelyssä syntyneeseen kirjalliseen aineistoon. Käräjäoikeudelle toimitettua esitutkintapöytäkirjaa saadaan käyttää tuomion tai päätöksen perusteena vain siltä osin kuin asianosaiset ovat siihen vedonneet. Kirjallisessa menettelyssä rangaistukseksi voidaan tuomita sakkoa tai vankeutta. Ankarampaa rangaistusta kuin yhdeksän kuukautta vankeutta ei voi tuomita. Yli kuuden kuukauden vankeusrangaistuksen tuomitseminen edellyttää, että Teille varataan tilaisuus suullisen lausuman antamiseen.

Käräjäoikeus antaa asiassa tuomion/päätöksen **01.09.2015** kello 13.00. Ratkaisu on tällöin saatavissa käräjäoikeuden kansliasta ja se lähetetään Teille viimeksi ilmoittamaanne postiosoitteeseen.

Jos Te ette ole antanut suostumustanne tai asiaa ei käräjäoikeuden mielestä voida käsitellä kirjallisessa menettelyssä, asiassa pidetään oikeudenistunto.

Tiedot istunnosta ilmenevät jäljempää tästä haasteesta.

VAATIMUKSIIN VASTAAMINEN

Käräjäoikeus kehottaa Teitä halutessanne vastaamaan oheisesta haastehakemuksesta ilmeneviin vaatimuksiin toimittamalla käräjäoikeudelle kirjallinen vastaus.

VASTAUKSEN TOIMITTAMINEN KÄRÄJÄOIKEUDELLE

Teidän on toimitettava mahdollinen vastauksenne käräjäoikeuden kansliaan **18.08.2016** mennessä. Voitte omalla vastuullanne toimittaa sen myös postitse, telekopiona, muuna sähköisenä viestinä tai lähetin välityksellä. Käräjäoikeuden kanslian osoite on:
Varsinais-Suomen käräjäoikeus
Sairashuoneenkatu 2-4 / PL 376
20101 TURKU

KIRJALLISEN VASTAUKSEN SISÄLTÖ

Teitä kehotetaan vastauksessanne ilmoittamaan kantanne Teitä vastaan esitettyihin vaatimuksiin (myönnättekö vai kiistättekö syytteen ja muut vaatimukset).

Jos kiistätte syytteen ja/tai muun vaatimuksen, Teitä kehotetaan vastauksessanne

- ilmoittamaan kantanne perustelut

- ilmoittamaan ne todisteet, jotka aiotte esittää, ja ilmoittamaan mitä Te todisteella aiotte näyttää toteen.

Teidän tulee myös liittää vastaukseenne ne kirjalliset todisteet, joihin vastauksessanne vetoatte. Asiakirja on liitettävä vastaukseen joko alkuperäisenä tai jäljennöksenä. Vastauksessa on myös ilmoitettava todistajan ja muun kuultavan yhteystiedot.

Te voitte laatia vastauksen itse tai antaa sen asiamiehen tehtäväksi. Laatijan on allekirjoitettava vastaus ja lisäksi ilmoitettava ammattinsa, kotipaikkansa, osoitteensa ja puhelinnumerosa, josta hänet virka-aikana tavoittaa. Vastauksessa on myös ilmoitettava se postiosoite, johon kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Mainitut asiakirjat voidaan antaa Teille tiedoksi lähettämällä ne postitse vastauksessa ilmoitettuun osoitteeseen.

Vastauksessa on mainittava käräjäoikeuden asianumero R 15/3387.

MAHDOLLINEN ISTUNTOKÄSITTELY

Jos asiaa ei ratkaista kirjallisessa menettelyssä, järjestetään asiassa suullinen istuntokäsittely.

ISTUNTO

Aika	Keskiviikko 16.9.2015 , kello 9.00
Paikka	Varsinais-Suomen käräjäoikeus Sairashuoneenkatu 2-4 20100 Turku Sali 6

LÄSNÄOLOVELVOLLISUUS JA POISSAOLON SEURAUKSET

Te voitte halutessanne saapua istuntoon vastaamaan vaatimuksiin. Se ei kuitenkaan ole välttämätöntä, sillä asia voidaan tutkia ja ratkaista poissaolostanne huolimatta. Tällöin voidaan rangaistukseksi tuomita sakkorangaistus. Käräjäoikeus kehottaa Teitä ilmoittamaan tiedot tuloistanne ja elatusvelvollisuudestanne.

Todistelu voidaan ottaa vastaan poissaolostanne huolimatta.

OIKEUDENKÄYNTIASIAKIRJOJEN SALASSAPITO

Haastehakemus ja sen liiteasiakirjat on pidettävä salassa, kunnes kaikkien asiassa vastaajina olevien suostumukset asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä ovat saapuneet käräjäoikeudelle, ellei käräjäoikeus toisin määrää (YTJulkL (370/2007) 8 § 1 mom. 2 kohta ja 2 mom.).

Asiakirjan salassapito merkitsee sitä, että salassa pidettävää oikeudenkäyntiasiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä muullakaan tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi (*asiakirjasalaisuus*). Asianosainen (vastaaja ja asianomistaja), hänen edustajansa tai avustajansa ei saa myöskään ilmaista sivulliselle asianosaisaseman perusteella saatuja salassa pidettäviä tietoja, jotka koskevat muita kuin asianosaista itseään (*vaitiolovelvollisuus*). Asianosainen ei saa käyttää salassa pidettäviä tietoja omaksi taikka toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi (*hyväksikäyttökielto*).

Asianosainen, hänen edustajansa tai avustajansa saa kuitenkin käyttää muita kuin asianosaista itseään koskevia tietoja, kun kysymys on tämän asian hoitamisesta.

Asiakirjasalaisuuden, salassapitovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon rikkominen on rangaistava teko.

Tuomioistuin ei ole sidottu syyttäjän esittämään seuraamuskannanottoon.

Käräjätuomari Timo Tuomari

LIITTEET

Haastehakemus
Suostumus kirjalliseen menettelyyn
Ohjeita vastaajalle

Länsi-Suomen syyttäjänvirasto

Osastoryhmä 17

PL 151

20101 Turku

Puhelin 026 547 885522 fax 026 447 894145

Haastehakemus

28.2.2016

Asianro

R 16/2222

Varsinais-Suomen käräjäoikeus

(Dno R 16/1111)

SyyttäjäSami Syyttäjä
Kihlakunnansyyttäjä

Syytekohtissa

Vastaajat

Esimerkki Esko Taavi

1

SYYTE

Vaadin vastaajalle rangaistusta seuraavasta rikoksesta:

1. RATTIJUOPUMUS

(7575/R/786767/16)

Rikoslaki 23 luku 3 § 1

1.1.2015 TURKU

Teonkuvaus

Esimerkki on kuljettanut henkilöautoa yleisellä tiellä nautittuaan alkoholia niin, että hänellä on ajon jälkeen ollut 0,41 milligrammaa alkoholia litrassa uloshengitysilmaa.

Riidattomat seikat

Vastaaja on esitutkinnassa myöntänyt teon.

Kirjalliset todisteet Hengitysilman alkoholipitoisuuden mittauspöytäkirja (etptk:n s. 7):
- vastaajan uloshengitysilman alkoholipitoisuus ajon jälkeen

Muu oikeudenkäyntiaineisto:

- vastaajan esitutkintakertomus: tunnustus

- tutkintailmoitus: tekoaika ja -paikka, olosuhteet

SYYTTÄJÄN MUUT VAATIMUKSET**Ajokiellon määrääminen** syytekohtassa 1

Vastaaja on määrättävä vähintään 1 kuukauden pituiseen ajokieltoon.
Vastaaja on määrätty väliaikaiseen ajokieltoon 1.1.2016.
Ajokorttilaki 64 § 1
Ajokorttilaki 66 § 1

LISÄTIETOJA

Muut pakkokeinot   Esimerkki Esko Taavi
Puhalluskoe 1.1.2016 klo 10.37 tulos 01,00 promillea

Esimerkki Esko Taavi
Tarkkuusalkometri 1.1.2016 klo 11.07 tulos 00,41 mg/l

Seuraamuskannanotto   Vastaaja on tuomittava noin 50 päiväsakkoon.

Allekirjoitus   **Sami Syyttäjä**
Kihlakunnansyyttäjä

Luettelo haastehakemuksen yhteydessä tuomioistuimelle toimitetusta aineistosta

99990/R/99999/16 Lounais-Suomen poliisilaitos

VARSINAIS-SUOMEN KÄRÄJÄOIKEUS
2. osasto
Sairashuoneenkatu 2-4 / PL 376
20101 TURKU
Puhelin 029 57 464584 Fax 029 57 449727

TUNNUSTUS/SUOSTUMUS
kirjalliseen menettelyyn

10.8.2015

Asiano:
R 16/1111

Kirjallinen menettely Kirjallinen menettely tarkoittaa sitä, että asiassa ei järjestetä istuntokäsittelyä, vaan tuomari voi ratkaista asian kansliassa. Kirjallisessa menettelyssä tuomio tai päätös saadaan perustaa vain syytteessä esitettyihin seikkoihin, vastaajan tunnustukseen, asianosaisten mahdollisiin kirjallisesti esittämiin taikka heidän suullisesti esittämiinsä, pöytäkirjattuihin vaatimuksiin, vastauksiin tai lausumiin sekä muuhun asian käsittelyssä syntyneeseen kirjalliseen aineistoon. Käräjäoikeudelle toimitettua esitutkintapöytäkirjaa saadaan käyttää tuomion tai päätöksen perusteena vain siltä osin kuin asianosaiset ovat siihen vedonneet.

Suostumuksen toimittaminen käräjäoikeudelle

Ellette halua antaa suostumustanne heti haasteen tiedoksiannon yhteydessä, Teidän tulee toimittaa se allekirjoitettuna **18.08.2016** mennessä käräjäoikeuden kansliaan. Käräjäoikeuden kanslian osoite on:
Varsinais-Suomen käräjäoikeus
Sairashuoneenkatu 2-4 / PL 376
20101 TURKU

Suostumuksen peruuttaminen ja tuomion antaminen

Suostumus kirjalliseen menettelyyn on peruutettavissa ennen tuomion antamista. Tuomio annetaan **01.09.2016** kello 13.00.

TUNNUSTUS JA SUOSTUMUS

Tunnustan menetelleeni syytteessä R 16/1111 kuvatulla tavalla. Samalla ilmoitan luopuvani oikeudestani suulliseen käsittelyyn ja suostuvani asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä.

Aika ja paikka _____
Suostumuksen
antajan allekirjoitus _____
Suostumuksen
antajan postiosoite _____

VARSINAIS-SUOMEN KÄRÄJÄOIKEUS
2. osasto
Sairashuoneenkatu 2-4 / PL 376
20101 TURKU
Puhelin 029 57 464584 Fax 029 57 449727

TUNNUSTUS/SUOSTUMUS
kirjalliseen menettelyyn

10.8.2015

Asiano:
R 16/1111

Kirjallinen menettely Kirjallinen menettely tarkoittaa sitä, että asiassa ei järjestetä istuntokäsittelyä, vaan tuomari voi ratkaista asian kansliassa. Kirjallisessa menettelyssä tuomio tai päätös saadaan perustaa vain syytteessä esitettyihin seikkoihin, vastaajan tunnustukseen, asianosaisten mahdollisiin kirjallisesti esittämiin taikka heidän suullisesti esittämiinsä, pöytäkirjattuihin vaatimuksiin, vastauksiin tai lausumiin sekä muuhun asian käsittelyssä syntyneeseen kirjalliseen aineistoon. Käräjäoikeudelle toimitettua esitutkintapöytäkirjaa saadaan käyttää tuomion tai päätöksen perusteena vain siltä osin kuin asianosaiset ovat siihen vedonneet.

Suostumuksen toimittaminen käräjäoikeudelle

Ellette halua antaa suostumustanne heti haasteen tiedoksiannon yhteydessä, Teidän tulee toimittaa se allekirjoitettuna **18.08.2016** mennessä käräjäoikeuden kansliaan. Käräjäoikeuden kanslian osoite on:

Varsinais-Suomen käräjäoikeus
Sairashuoneenkatu 2-4 / PL 376
20101 TURKU

Suostumuksen peruuttaminen ja tuomion antaminen

Suostumus kirjalliseen menettelyyn on peruutettavissa ennen tuomion antamista. Tuomio annetaan **01.09.2016** kello 13.00.

TUNNUSTUS JA SUOSTUMUS

Tunnustan menetelleeni syytteessä R 16/1111 kuvatulla tavalla. Samalla ilmoitan luopuvani oikeudestani suulliseen käsittelyyn ja suostuvani asian ratkaisemiseen kirjallisessa menettelyssä.

Vastaajan kappale. Ei palauteta.

OHJEITA VASTAAJALLE

Esitutkintapöytäkirja Vastaajalla on oikeus saada esitutkintapöytäkirja maksutta käyttöönsä esittämällä poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle tämä haaste.

Rangaistuksen lisäksi tuomittavat muut rikosoikeudelliset seuraamukset

Rangaistuksen lisäksi tuomioistuimien voi muun muassa

- tuomita rikoksentekovälineen ja rikoksen tuottaman taloudellisen hyödyn valtiolle menetetyksi
- määrätä tuomitun korvaamaan valtiolle todistajalle maksetut korvaukset*, päihdetutkimuskulut ja rikoksen uhrista ehkä hankitun lääkärintodistuksen lunastusmaksun sekä mahdolliset oikeuteen noutamisesta aiheutuneet kustannukset*
- määrätä liikennejuopumukseen tai törkeään liikenteen vaarantamiseen syyllistyneen määrääjäksi ajokieltoon.

* Jos asiassa pidetään istutokäsittelyä

Mahdolliseen istutokäsittelyyn liittyviä ohjeita Oikeudenkäyntiavustaja ja asiamies

Jos ette mielestänne selviydy asiassa ilman avustajaa, Teidän on syytä hankkia avustaja (esim. asianajaja, julkinen oikeusavustaja yms.) jo hyvissä ajoin ennen istutokäsittelyä.

Jos Teitä ei ole määrätty saapumaan mahdolliseen istutokäsittelyyn henkilökohtaisesti, saatte käyttää asiamiestä edustamaan itseänne oikeudenkäynnissä. Teidän on tällöin valtuutettava asiamiehenne antamalla tälle valtakirja.

Oikeusapu

Oikeusapu voidaan hakemuksesta myöntää henkilölle, joka taloudellisen asemansa vuoksi ei vaikeuksista kykene kokonaisuudessaan maksamaan asian käsittelystä aiheutuvia menoja. Oikeusapua ei kuitenkaan myönnetä, jos asialla katsotaan olevan asianomaiselle henkilölle vain vähäinen merkitys.

Oikeusapua haetaan oikeusaputoimistolta kirjallisesti tai suullisesti. Hakemuslomakkeita saa mm. kärjäoikeuden kansliasta ja oikeusaputoimistosta.

Lailinen este

Lailisella esteellä tarkoitetaan sitä, että henkilö sairauden tai yleisen liikenteen keskeytymisen vuoksi on estynyt saapumaan istuttoon. Jos ilmoitetaan muu este, kärjäoikeus tutkii, voidaanko se hyväksyä. Esteestä on heti sen tultua tietoon ilmoitettava kärjäoikeuden kansliaan.

Asian käsittely istunnossa Asianosaisen on perehdyttävä asiaan niin hyvin, ettei asian käsittelyä tarvitse hänen laiminlyöntinsä vuoksi lykätä tai peruuttaa.

Käsittelyn aluksi syyttäjän ja asianomistajan on esitettävä vaatimuksensa perusteluineen ja vastaajan ilmoitettava, myöntääkö vai kiistääkö hän vaatimukset. Tämän jälkeen asianosaisten tulee vuorollaan tarkemmin perustella kantaansa ja lausua vastapuolen perustelujen johdosta. Todistelun jälkeen asianosaisten on vielä esitettävä loppulausuntonsa. Tällöin asianosaisten tulee lausua käsityksensä todisteista ja siitä, miten asia heidän mielestään tulisi ratkaista kaiken istutokäsittelyssä esitetyn aineiston perusteella.

Jos asianosainen tahtoo pääkäsittelyssä esittää todisteen, jota hän ei ole aikaisemmin ilmoittanut, hänen on viipymättä ennen pääkäsittelyä saatettava se tuomioistuimen tietoon ja samalla ilmoitettava, mitä hän haluaa todisteella näyttää toteen.

Asia käsitellään istunnossa suullisesti. Asianosainen ei saa istunnossa lukea eikä antaa käräjäoikeudelle oikeudenkäyntikirjelmää tai muuta kirjallista lausumaa. Asianosainen saa kuitenkin lukea vaatimuksensa asiakirjasta sekä käyttää kirjallisia muistiinpanoja muistinsa tueksi.

VARSINAIS-SUOMEN KÄRÄJÄOIKEUS
2. osasto
Sairashuoneenkatu 2-4 / PL 376
20101 TURKU
Puhelin 029 11 11111 Fax 029 11 11111

TIEDOKSIANTOTODISTUS

Kirjallinen menettely

10.8.2015

Asiano:
R 16/1111

Viimeinen tied.antopv: **1.9.2015**

ESIMERKKI ESKO TAAVI

010101-111A

OLEMATONTIE 11 A 33

97641 LAPPI

Asia 1. RATTIJUOPUMUS 1.1.2015

Käsittelypäivä **16.9.2015**, jos suostumusta ei ole annettu.

Syyttäjä Kihlakunnansyyttäjä Ville Urpomäki

Vastaaja(t) ESIMERKKI ESKO TAAVI

Yllä mainittuun asiaan liittyvä haaste liitteineen on annettu tiedoksi haastemiestiedoksiantona / puhelintiedoksiantona

---

Tiedoksiannon vastaanottajalle on samalla annettu / lähetetty jäljennökset asiakirjoista.

Tiedoksiantoaika- ja paikka.

Tiedoksiannon toimittajan allekirjoitus

Virka-asema, nimen selvennys ja puhelinno

Ymmärtääkö vastaaja oikeudenkäynnissä käytettävää kieltä

Kyllä

Ei; vastaajan ymmärtämä kieli: _____

Vastaajan posti- sekä sähköpostiosoite
